

540. TÉMASZÁMÚ NEMZETKÖZI KÖNYVVIZSGÁLATI STANDARD

SZÁMVITELI BECSLÉSEK – BELEÉRTVE A VALÓS ÉRTÉKRE VONATKOZÓ SZÁMVITELI BECSLÉSEKET IS – ÉS A KAPCSOLÓDÓ KÖZZÉTÉTELEK KÖNYVVIZSGÁLATA

(Hatályos a 2009. december 15-én vagy azt követően kezdődő időszakokra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatára.)

TARTALOM

	Bekezdés
Bevezetés	
A jelen nemzetközi könyvvizsgálati standard hatóköre	1
A számviteli becslések jellege	2–4
Hatálybalépés napja	5
Cél	6
Fogalmak	7
Követelmények	
Kockázatbecslési eljárások és kapcsolódó tevékenységek	8–9
A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése	10–11
Válaszok a lényeges hibás állítás becsült kockázataira	12–14
A jelentős kockázatokra válaszul alkalmazott további alapvető vizsgálati eljárások	15–17
A számviteli becslések ésszerűségének értékelése és a hibás állítások meghatározása	18
Számviteli becslésekhez kapcsolódó közzétételek	19–20
A vezetés lehetséges elfogultságára utaló jelzések	21
Írásbeli nyilatkozatok	22
Dokumentálás	23
Alkalmazási és egyéb magyarázó anyagok	
A számviteli becslések jellege	A1–A11
Kockázatbecslési eljárások és kapcsolódó tevékenységek	A12–A44

A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése	A45–A51
Válaszok a lényeges hibás állítás becsült kockázataira	A52–A101
A jelentős kockázatokra válaszul alkalmazott további alapvető vizsgálati eljárások	A102–A115
A számviteli becslések ésszerűségének értékelése és a hibás állítások meghatározása	A116–A119
Számviteli becslésekhez kapcsolódó közzétételek	A120–A123
A vezetés lehetséges elfogultságára utaló jelzések	A124–A125
Írásbeli nyilatkozatok	A126–A127
Dokumentálás	A128
Függelék: Valós értéken történő értékelések és közzétételek különböző pénzügyi beszámolási keretek szerint	

Az 540. témaszámú, „*Számviteli becslések – beleértve a valós értékre vonatkozó számviteli becsléseket is – és a kapcsolódó közzétételek könyvvizsgálata*” című, nemzetközi könyvvizsgálati standard a 200. témaszámú, „*A független könyvvizsgáló átfogó céljai és a könyvvizálatnak a nemzetközi könyvvizsgálati standardokkal összhangban történő végrehajtása*” című nemzetközi könyvvizsgálati standarddal együtt értelmezendő.

Az International Federation of Accountants (IFAC) által 2016 decemberében angol nyelven kiadott, az International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) jelen *Számviteli becslések – beleértve a valós értékre vonatkozó számviteli becsléseket is – és a kapcsolódó közzétételek könyvvizsgálata* standardját a Magyar Könyvvizsgálói Kamara fordította magyarra 2018 májusában és annak reprodukálása az IFAC engedélyével történt. A *Számviteli becslések – beleértve a valós értékre vonatkozó számviteli becsléseket is – és a kapcsolódó közzétételek könyvvizsgálata* standard fordításának folyamatát az IFAC áttekintette és a fordítás „*Az IFAC által kiadott standardok fordítására és másolására vonatkozó politika*” című irányelvének megfelelően történt. A *Számviteli becslések – beleértve a valós értékre vonatkozó számviteli becsléseket is – és a kapcsolódó közzétételek könyvvizsgálata* standard jóváhagyott szövege az IFAC által angol nyelven kiadott szöveg.

A *Számviteli becslések – beleértve a valós értékre vonatkozó számviteli becsléseket is – és a kapcsolódó közzétételek könyvvizsgálata* standard angol nyelvű szövege © 2016 International Federation of Accountants (IFAC). Minden jog fenntartva.

A *Számviteli becslések – beleértve a valós értékre vonatkozó számviteli becsléseket is – és a kapcsolódó közzétételek könyvvizsgálata* standard magyar nyelvű szövege © 2018 International Federation of Accountants (IFAC). Minden jog fenntartva.

Eredeti cím: *Auditing Accounting Estimates, Including Fair Value Accounting Estimates,
and Related Disclosures* ISBN: 978-1-60815-318-3

Bevezetés

A jelen nemzetközi könyvvizsgálati standard hatóköre

1. A jelen Nemzetközi könyvvizsgálati standard a könyvvizsgálónak a számviteli becslésekre – beleértve a valós értékre vonatkozó számviteli becsléseket is – és a kapcsolódó közzétételekre vonatkozó felelősségével foglalkozik a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálata során. Konkrétan azt fejtí ki, hogyan alkalmazandók a 315. témaszámú (felülvizsgált),¹ a 330. témaszámú² és egyéb releváns nemzetközi könyvvizsgálati standardok a számviteli becslésekkel kapcsolatban. Ezenkívül követelményeket és iránymutatást tartalmaz az egyes számviteli becslésekkel kapcsolatos hibás állításokra és a vezetés lehetséges elfogultságára utaló jelzésekre vonatkozóan.

A számviteli becslések jellege

2. A pénzügyi kimutatások egyes tételei nem mérhetők pontosan, csupán becsülhetők. A jelen nemzetközi könyvvizsgálati standard alkalmazásában a pénzügyi kimutatások ilyen tételeit számviteli becsléseknek nevezik. A számviteli becslés elkészítéséhez a vezetés rendelkezésére álló információk jellege és megbízhatósága széles skálán mozog, ami így érinti a számviteli becslésekhez társuló becslési bizonytalanság mértékét. A becslési bizonytalanság mértéke másfelől érinti a számviteli becslésekkel kapcsolatos lényeges hibás állítás kockázatait, beleértve a számviteli becslések kitettséget a vezetés nem szándékos vagy szándékos elfogultságának. (Hív.: A1–A11. bekezdések)
3. Az értékelési cél a számviteli becslések esetében a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvektől és a pénzügyi kimutatások szóban forgó tételétől függően változhat. Az értékelési cél egyes számviteli becslések esetében egy vagy több, a számviteli becslést szükségessé tevő ügylet, esemény vagy feltétel kimenetelének előrejelzése. Más számviteli becslések, köztük sok valós értékre vonatkozó számviteli becslés esetében az értékelési cél eltérő, és valamely aktuális ügyletnek vagy pénzügyi kimutatás-tételnek az értékelés időpontjában érvényes feltételek alapján meghatározott értékében van kifejezve, mint például valamely adott típusú eszköz vagy kötelezettség becsült piaci ára. Például a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek előírhatják, hogy a valós értéken történő értékelést egy jól tájékozott, ügyleti szándékkal rendelkező (időnként „piaci résztvevőknek” vagy ennek megfelelően nevezett) felek között szokásos piaci feltételek szerint lebonyolított feltételezett, elméleti

¹ 315. témaszámú, „A lényeges hibás állítás kockázatának azonosítása és felmérése a gazdálkodó egység és környezetének megismerésén keresztül” című (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard

² 330. témaszámú, „A könyvvizsgáló válaszai a becsült kockázatokra” című nemzetközi könyvvizsgálati standard

aktuális ügyletre alapozzák, ne pedig egy ügyletnek egy múltbeli vagy jövőbeli teljesülésére.³

4. A számviteli becslés kimenetele és a pénzügyi kimutatásokban eredetileg megjelenített vagy közzétett összeg közötti különbség nem feltétlenül jelenti azt, hogy a pénzügyi kimutatások hibás állítást tartalmaznak. Ez különösen igaz valós értékre vonatkozó számviteli becslések esetén, mivel a megfigyelt kimeneteket óhatatlanul befolyásolják olyan események vagy körülmények, melyek az értékelésre vonatkozó becslés elkészülte után következnek be.

Hatálybalépés napja

5. A jelen standard a 2009. december 15-én vagy azt követően kezdődő időszakokra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatára hatályos.

Cél

6. A könyvvizsgáló célja, hogy elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szerezzen arról, hogy:
 - (a) a pénzügyi kimutatásokban megjelenített vagy közzétett számviteli becslések, beleértve a valós értékre vonatkozó számviteli becsléseket ésszerűek-e, és
 - (b) a pénzügyi kimutatásokban szereplő kapcsolódó közzétételek megfelelőek-ea vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek összefüggésében.

Fogalmak

7. A nemzetközi könyvvizsgálati standardok alkalmazásában a következő kifejezéseknek az alábbi jelentésük van:
 - (a) Számviteli becslés – pénzbeli összeg közelítése pontos mérési eszköz hiányában. Ezt a kifejezést használják a valós értéken értékelt összegeknél, amennyiben becslési bizonytalanság áll fenn, továbbá más, becslést igénylő összegeknél. Ahol a jelen nemzetközi könyvvizsgálati standard csak valósérték-meghatározást magukban foglaló számviteli becslésekről szól, ott a „valós értékre vonatkozó számviteli becslések” kifejezés használatos.
 - (b) A könyvvizsgáló pontbecslése vagy a könyvvizsgáló által becsült tartomány – könyvvizsgálati bizonyítékból származó, a vezetés pontbecslésének értékeléséhez használt összeg vagy összegtartomány.

³ A különböző pénzügyi beszámolási keretelvekben különböző valósérték-fogalmak létezhetnek.

- (c) Becslési bizonytalanság – a számviteli becslés és a kapcsolódó közzétételek eredendő értékelési pontatlanságnak való kitétsége.
- (d) A vezetés elfogultsága – a vezetés semlegességének hiánya az információk elkészítése során.
- (e) A vezetés pontbecslése – a vezetés által a pénzügyi kimutatásokban való megjelenítés vagy közzététel céljára számviteli becslésként kiválasztott összeg.
- (f) Számviteli becslés kimenetele – a számviteli becsléssel lefedett mögöttes ügylet(ek), esemény(ek) vagy feltétel(ek) rendeződéséből származó tényleges pénzbeli összeg.

Követelmények

Kockázatbecslési eljárások és kapcsolódó tevékenységek

8. A 315. témaszámú (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard⁴ által előírt, a gazdálkodó egységnek és környezetének – beleértve annak belső kontrollját is – megismerését célzó kockázatbecslési eljárások és kapcsolódó tevékenységek végrehajtásakor a számviteli becslésekkel kapcsolatos lényeges hibás állítások kockázatai azonosításának és felmérésének alátámasztásához a könyvvizsgálónak meg kell ismernie a következőket:(Hiv.: A12. bekezdés)
- (a) A vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveknek a számviteli becslésekre és a kapcsolódó közzétételekre releváns követelményeit. (Hiv.: A13–A15. bekezdések)
 - (b) Azt, hogy a vezetés hogyan azonosítja azokat az ügyleteket, eseményeket és feltételeket, amelyek szükségessé tehetik, hogy a pénzügyi kimutatásokban számviteli becsléseket jelenítsenek meg vagy tegyenek közzé. Ezen ismeret megszerzésekor a könyvvizsgálónak interjút kell készítenie a vezetéssel a körülményekben bekövetkezett azon változásokról, amelyek új számviteli becsléseket igényelhetnek vagy a meglévő számviteli becslések módosítását tehetik szükségessé. (Hiv.: A16–A21. bekezdések)
 - (c) Azt, hogy a vezetés hogyan készíti el a számviteli becsléseket, valamint az azok alapjául szolgáló adatokat, beleértve: (Hiv.: A22–A23. bekezdések)
 - (i) a számviteli becslés elkészítésénél használt módszert, adott esetben beleértve a modellt is (Hiv.: A24–A26. bekezdések);
 - (ii) a releváns kontrollokat (Hiv.: A27–A28. bekezdések);

⁴ 315. témaszámú (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard 5–6. és 11–12. bekezdések

- (iii) azt, hogy a vezetés alkalmazott-e szakértőt (Hiv.: A29–A30. bekezdések);
 - (iv) a számviteli becslések alapjául szolgáló feltételezéseket (Hiv.: A31–A36. bekezdések);
 - (v) azt, hogy voltak-e vagy kellett volna-e, hogy legyenek változások a számviteli becslések elkészítésének módszerében az előző évhez képest, és ha igen, miért továbbá (Hiv.: A37. bekezdés)
 - (vi) azt, hogy a vezetés felmérte-e a becslési bizonytalanság hatását, és ha igen, hogyan. (Hiv.: A38. bekezdés)
9. A könyvvizsgálónak át kell tekintenie az előző időszaki pénzügyi kimutatásokban foglalt számviteli becslések kimenetelét, vagy adott esetben azok tárgyidőszak tekintetében való későbbi újrabecslését. A könyvvizsgáló általi áttekintés jellege és terjedelme a számviteli becslések jellegétől, továbbá attól függ, hogy az áttekintés során megszerzett információ releváns lenne-e a tárgyidőszaki pénzügyi kimutatásokban foglalt számviteli becslésekkel kapcsolatos lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése vonatkozásában. Mindazonáltal az áttekintés nem irányul a korábbi időszakokban az akkor elérhető információk alapján tett megítélések kétségevonására. (Hiv.: A39–A44. bekezdések)

A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése

10. A lényeges hibás állítás kockázatainak a 315. témaszámú (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard⁵ által előírt azonosítása és felmérése során a könyvvizsgálónak értékelnie kell a számviteli becsléshez társuló becslési bizonytalanság mértékét. (Hiv.: A45–A46. bekezdések)
11. A könyvvizsgálónak meg kell határoznia, hogy megítélése szerint hordoznak-e jelentős kockázatokat azok a számviteli becslések, amelyek esetében nagyfokú becslési bizonytalanságot azonosítottak. (Hiv.: A47–A51. bekezdések)

Válaszok a lényeges hibás állítás becsült kockázataira

12. A lényeges hibás állítás becsült kockázatai alapján a könyvvizsgálónak meg kell határoznia, hogy: (Hiv.: A52. bekezdés)
- (a) megfelelően alkalmazta-e a vezetés a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek számviteli becslésekre releváns követelményeit, és (Hiv.: A53–A56. bekezdések)

⁵ 315. témaszámú (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard 25. bekezdés

- (b) a számviteli becslések elkészítésének módszerei megfelelők-e és azokat következetesen alkalmazták-e, valamint hogy az adott körülmények között a számviteli becslésekben vagy az azok elkészítéséhez felhasznált módszerben az előző időszakhoz képest bekövetkezett esetleges változások megfelelőek-e. (Hiv.: A57–A58. bekezdések)
13. A lényeges hibás állítás becsült kockázataira válaszul a 330. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard⁶ által előírtak értelmében a könyvvizsgálónak a számviteli becslés jellegének figyelembevételével az alábbi lépések közül kell választania: (Hiv.: A59–A61. bekezdések)
- (a) Annak meghatározása, hogy a könyvvizsgálói jelentés dátumáig bekövetkező események könyvvizsgálati bizonyítékot nyújtanak-e a számviteli becslésre vonatkozóan. (Hiv.: A62–A67. bekezdések)
- (b) Annak tesztelése, hogyan készítette el a vezetés a számviteli becslést, valamint a becslés alapján szolgáló adatok tesztelése. Ennek során a könyvvizsgálónak értékelnie kell, hogy: (Hiv.: A68–A70. bekezdések)
- (i) az alkalmazott értékelési módszer az adott körülmények között megfelelő-e, és (Hiv.: A71–A76. bekezdések)
- (ii) a vezetés által használt feltételezések a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek értékelési céljainak fényében ésszerűek-e. (Hiv.: A77–A83. bekezdések)
- (c) A számviteli becslés vezetés általi elkészítése feletti kontrollok működési hatékonyságának tesztelése megfelelő alapvető vizsgálati eljárásokkal együtt. (Hiv.: A84–A86. bekezdések)
- (d) Pontbecslés vagy tartomány kialakítása a vezetés pontbecslésének értékelésére. Ennek érdekében: (Hiv.: A87–A91. bekezdések)
- (i) Ha a könyvvizsgáló a vezetés feltételezéseitől vagy módszereitől eltérő feltételezéseket vagy módszereket használ, a könyvvizsgálónak ahhoz elegendő mértékben meg kell ismernie a vezetés feltételezéseit vagy módszereit, hogy megalapozza, hogy a könyvvizsgálói pontbecslés vagy tartomány figyelembe veszi a releváns változókat, és hogy értékelje a vezetés pontbecslésétől való jelentős eltéréseket. (Hiv.: A92. bekezdés)
- (ii) Ha a könyvvizsgáló arra a következtetésre jut, hogy helyénvaló egy tartományt alkalmazni, a könyvvizsgálónak a rendelkezésre álló könyvvizsgálati bizonyíték alapján addig kell szűkítenie a

⁶ 330. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard 5. bekezdés

tartományt, hogy a tartományon belüli valamennyi kimenetel
ésszerűnek minősüljön. (Hiv.: A93–A95. bekezdések)

14. A 12. bekezdésben azonosított kérdések meghatározása vagy a lényeges hibás állítás becsült kockázatainak a 13. bekezdéssel összhangban történő megválaszolásakor a könyvvizsgálónak mérlegelnie kell, hogy az elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyíték megszerzése igényel-e speciális készségeket vagy tudást a számviteli becslések egy vagy több szempontjának vonatkozásában. (Hiv.: A96–A101. bekezdések)

A jelentős kockázatokra válaszul alkalmazott további alapvető vizsgálati eljárások

Becslési bizonytalanság

15. A jelentős kockázatokat hordozó számviteli becslések esetében a 330. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard⁷ követelményei értelmében végrehajtott egyéb alapvető vizsgálati eljárásokon túlmenően a könyvvizsgálónak értékelnie kell az alábbiakat: (Hiv.: A102. bekezdés)
- (a) Azt, hogy hogyan vett figyelembe és miért vetett el a vezetés alternatív feltételezéseket vagy kimeneteleket, vagy hogyan mérlegelte más módon a becslési bizonytalanságot a számviteli becslés készítése során. (Hiv.: A103–A106. bekezdések)
 - (b) Azt, hogy ésszerűek-e a vezetés által használt jelentős feltételezések. (Hiv.: A107–A109. bekezdések)
 - (c) A vezetés konkrét lépések megtételére való szándékát és képességét, amennyiben ez releváns a vezetés által használt jelentős feltételezések ésszerűsége vagy a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek megfelelő alkalmazása szempontjából. (Hiv.: A110. bekezdés)
16. Ha a könyvvizsgáló megítélése szerint a vezetés nem vette megfelelően figyelembe a jelentős kockázatokat hordozó számviteli becslésekhez társuló becslési bizonytalanság hatásait, a könyvvizsgálónak – amennyiben szükségesnek látja – ki kell alakítania a számviteli becslés ésszerűségének értékelésére alkalmas tartományt. (Hiv.: A111–A112. bekezdések)

Megjelenítési és értékelési kritériumok

17. A jelentős kockázatokat hordozó számviteli becslések esetében a könyvvizsgálónak elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot kell szereznie arról, hogy:

⁷ 330. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard 18. bekezdés

- (a) a vezetés számviteli becslések pénzügyi kimutatásokban való megjelenítésével vagy meg nem jelenítésével kapcsolatos döntése, és (Hiv.: A113–A114. bekezdések)
- (b) a számviteli becslések választott értékelési alapja (Hiv.: A115. bekezdés)

összhangban van-e a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeivel.

A számviteli becslések ésszerűségének értékelése és a hibás állítások meghatározása

- 18. A könyvvizsgálónak a könyvvizsgálati bizonyíték alapján értékelnie kell, hogy a pénzügyi kimutatásokban szereplő számviteli becslések a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek összefüggésében ésszerűek-e vagy tartalmaznak-e hibás állítást. (Hiv.: A116–A119. bekezdések)

Számviteli becslésekhez kapcsolódó közzétételek

- 19. A könyvvizsgálónak elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot kell szereznie arról, hogy a számviteli becslésekhez kapcsolódó közzétételek a pénzügyi kimutatásokban összhangban vannak-e a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeivel. (Hiv.: A120–A121. bekezdések)
- 20. A jelentős kockázatokat hordozó számviteli becslések esetében a könyvvizsgálónak értékelnie kell az azokhoz társuló becslési bizonytalanság pénzügyi kimutatásokban való közzétételének a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek tekintetében való megfelelőségét is. (Hiv.: A122–A123. bekezdések)

A vezetés lehetséges elfogultságára utaló jelzések

- 21. A könyvvizsgálónak felül kell vizsgálnia a vezetés számviteli becslések készítése során tett megítéléseit és hozott döntéseit, hogy azonosítsa a vezetés lehetséges elfogultságára utaló jelzéseket. A vezetés lehetséges elfogultságára utaló jelzések önmagukban nem testesítenek meg hibás állítást az egyedi számviteli becslések ésszerűségével kapcsolatos következtetések levonása szempontjából. (Hiv.: A124–A125. bekezdések)

Írásbeli nyilatkozatok

- 22. A könyvvizsgálónak írásbeli nyilatkozatokat kell beszereznie a vezetéstől és adott esetben az irányítással megbízott személyektől arra vonatkozóan, hogy ésszerűnek gondolják-e a számviteli becslések meghatározása során használt jelentős feltételezéseket. (Hiv.: A126–A127. bekezdések)

Dokumentálás

23. A könyvvizsgálónak bele kell foglalnia a könyvvizsgálati dokumentációba:⁸
- (a) a jelentős kockázatokat hordozó számviteli becslések ésszerűségére és az azok közzétételére vonatkozó könyvvizsgálói következtetések alapját, és
 - (b) a vezetés lehetséges elfogultságára utaló jelzéseket, ha vannak ilyenek. (Hiv.: A128. bekezdés)

Alkalmazási és egyéb magyarázó anyagok

A számviteli becslések jellege (Hiv.: 2. bekezdés)

- A1. Az üzleti tevékenységekben eredendően meglévő bizonytalanságok miatt a pénzügyi kimutatások egyes tételei csupán becsülhetők. Ezenkívül egyes eszközök, kötelezettségek vagy sajáttőke-komponensek sajátos tulajdonságai, vagy a pénzügyi beszámolási keretelvek által előírt értékelési alap vagy módszer szükségessé tehetik, hogy becsülni kelljen a pénzügyi kimutatások adott tételét. Egyes pénzügyi beszámolási keretelvek konkrét értékelési módszereket és pénzügyi kimutatásokban szerepeltetendő közzétételeket írnak elő, míg más pénzügyi beszámolási keretelvek kevésbé konkrétak. A jelen nemzetközi könyvvizsgálati standard Függeléke foglalkozik a különböző pénzügyi beszámolási keretelvek szerinti valós értéken történő értékelésekkel és közzétételekkel.
- A2. Egyes számviteli becslések viszonylag kismértékű becslési bizonytalanságot foglalnak magukban és a lényeges hibás állítás alacsonyabb kockázatait hordozhatják, ilyenek például:
- A nem összetett üzleti tevékenységet folytató gazdálkodó egységeknél felmerülő számviteli becslések.
 - A rutinszerű ügyletekhez kapcsolódó és ezért gyakran készített és aktualizált számviteli becslések.
 - A hozzáférhető adatokból, például a közzétett kamatadatokból vagy a tőzsdén jegyzett értékpapírok áraiból levezetett számviteli becslések. Az ilyen adatok „megfigyelhető” adatok néven szerepelhetnek a valós értékre vonatkozó számviteli becslés szempontjából.

⁸ 230. témaszámú, „*Könyvvizsgálati dokumentáció*” című nemzetközi könyvvizsgálati standard 8–11. és A6. bekezdések

- Az olyan, valós értékre vonatkozó számviteli becslések, amelyek esetében a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek által előírt értékelési módszer egyszerű és könnyen alkalmazható a valós értéken értékelendő eszközre vagy kötelezettségre.
 - Az olyan, valós értékre vonatkozó számviteli becslések, amelyek esetében a számviteli becslés értékelésére használt modell jól ismert vagy általánosan elfogadott, továbbá a feltételezések vagy a modell inputjai megfigyelhetők.
- A3. Egyes számviteli becslésekhez mindazonáltal viszonylag nagyfokú becslési bizonytalanság társulhat, különösen, ha a becslések jelentős feltételezéseken alapulnak. Ilyenek például:
- A peres eljárások kimenetelére vonatkozó számviteli becslések.
 - A tőzsdén nem jegyzett származékos pénzügyi instrumentumok valós értékére vonatkozó számviteli becslések.
 - Az olyan, valós értékre vonatkozó számviteli becslések, amelyek esetében nagymértékben specializált, a gazdálkodó egység által kidolgozott modellt használnak, vagy amelyek esetében a piacon nem megfigyelhető feltételezéseket vagy inputokat alkalmaznak.
- A4. A becslési bizonytalanság mértéke függ a számviteli becslés jellegétől, attól, hogy mennyire áll rendelkezésre a számviteli becslés elkészítéséhez egy általánosan elfogadott módszer vagy modell, és a számviteli becslés készítéséhez használt feltételezések szubjektivitásától. Egyes esetekben a számviteli becsléshez társuló becslési bizonytalanság olyan nagyfokú lehet, hogy nem teljesülnek a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek megjelenítési kritériumai, és nem készíthető el a számviteli becslés.
- A5. A pénzügyi kimutatások nem minden valós értéken értékelendő tételéhez társul becslési bizonytalanság. Például ez lehet a helyzet a pénzügyi kimutatások néhány olyan tételénél, amelynél aktív és nyílt piac létezik, amely hozzáférhető és megbízható információt biztosít azokra az árakra, amelyeken a tényleges adásvételek végbemennek, amely esetekben rendszerint a közzétett árjegyzések szolgálnak a valós érték legjobb könyvvizsgálati bizonyítékául. Mindazonáltal fennállhat becslési bizonytalanság az értékelési módszer és az adatok megfelelő meghatározottsága esetén is. Például az aktív és nyílt piacon jegyzett piaci árfolyamon jegyzett értékpapírok értékelése módosítást igényelhet, ha a részesedés piaci viszonylatban jelentős vagy értékesíthetőségi korlátok hatálya alá esik. Ezenkívül az adott időpontban fennálló általános gazdasági körülmények, például a likviditás hiánya egy adott piacon, szintén hatással lehetnek a becslési bizonytalanságra.

- A6. További példák olyan esetekre, amelyek valós értékre vonatkozó számviteli becsléstől eltérő számviteli becsléseket igényelhetnek:
- kétes kintlévőségekre készített leírások;
 - készletavulás;
 - garanciális kötelezések;
 - az értékcsökkentés módszere vagy az eszköz hasznos élettartama;
 - céltartalék valamely befektetés könyv szerinti értékével szemben a megtérülés bizonytalansága esetén;
 - hosszú távú szerződések kimenetele;
 - peres ügyek lezárásából és ítéletekből származó költségek.
- A7. További példák olyan esetekre, amelyek valós értékre vonatkozó számviteli becsléseket igényelhetnek:
- összetett, aktív és nyílt piacon nem forgalmazott pénzügyi instrumentumok;
 - részvényalapú kifizetések;
 - értékesítésre tartott ingatlanok vagy berendezések;
 - üzleti kombináció során szerzett bizonyos eszközök és kötelezettségek, beleértve a goodwillt és az immateriális javakat;
 - eszközök vagy kötelezettségek független felek közötti, pénzügyi ellenérték nélküli cseréjét magukban foglaló ügyletek, például különböző üzletágak üzemi létesítményeinek pénzügyi ellenérték nélküli cseréje.
- A8. A becslés magában foglalja a pénzügyi kimutatások készítésekor rendelkezésre álló információkon alapuló megítéléseket. Sok számviteli becslés esetében ezek a becslés időpontjában bizonytalan kérdésekkel kapcsolatos feltételezéseket is magukban foglalnak. A könyvvizsgáló nem felelős azért, hogy előre jelezzen olyan jövőbeli feltételeket, ügyleteket vagy eseményeket, amelyek a könyvvizsgálat időpontjában való ismertségük esetén esetleg jelentősen befolyásolták volna a vezetés cselekedeteit vagy a vezetés által használt feltételezéseket.

A vezetés elfogultsága

- A9. A pénzügyi beszámolási keretelvek gyakran előírják a semlegességet, azaz az elfogultságtól való mentességet. A számviteli becslések mindazonáltal pontatlanok, és azokat befolyásolhatja a vezetés megítélése. Az ilyen megítélés magában foglalhatja a vezetés nem szándékos vagy szándékos elfogultságát

(például valamely kívánt eredmény elérésére való motiváció eredményeképpen). A számviteli becslés kitétsége a vezetés elfogultságának a becslés készítését jellemző szubjektivitással párhuzamosan nő. A vezetés nem szándékos elfogultsága és a vezetés szándékos elfogultságának lehetősége benne rejlik a szubjektív döntésekben, amelyekre a számviteli becslés készítése során gyakran szükség van. Folyamatos könyvvizsgálatok esetén a megelőző időszakok könyvvizsgálata során azonosított, a vezetés esetleges elfogultságára utaló jelzések befolyásolják a könyvvizsgáló tárgyidőszaki tervezési, valamint kockázatazonosítási és -becslési tevékenységeit.

- A10. A vezetés elfogultságának számlaszintű feltárása nehéz lehet. Lehet, hogy az csupán a számviteli becslések csoportjait vagy valamennyi számviteli becslést együttesen tekintve, vagy több számviteli időszakon keresztüli megfigyeléssel azonosítható. Bár a vezetés elfogultságának némely formája szubjektív döntésekre vezethető vissza, ezek meghozatalánál a vezetésnek lehet, hogy nem szándéka a pénzügyi kimutatások felhasználóinak félrevezetése. Amennyiben mindazonáltal létezik félrevezetési szándék, a vezetés elfogultsága csalási jellegű.

Állami szektorban működő gazdálkodó egységekre jellemző szempontok

- A11. Az állami szektorbeli gazdálkodó egységek jelentős olyan speciális eszközállománnyal rendelkezhetnek, amely esetében nem áll rendelkezésre hozzáférhető és megbízható információforrás a valós értéken vagy más aktuálisérték-alapon, vagy a kettő kombinációján történő értékeléshez. A speciális eszközök gyakran nem termelnek cash flow-kat, és nincs aktív piacuk. A valós értéken történő értékelés ennek megfelelően rendszerint becslést igényel és összetett lehet, néhány ritka esetben pedig esetleg egyáltalán nem lehetséges.

Kockázatbecslési eljárások és kapcsolódó tevékenységek (Hiv.: 8. bekezdés)

- A12. A jelen nemzetközi könyvvizsgálati standard 8. bekezdése által előírt kockázatbecslési eljárások és kapcsolódó tevékenységek segítik a könyvvizsgálót azon számviteli becslések jellegével és típusával kapcsolatos várakozás kialakításában, amelyek az adott gazdálkodó egységnél felmerülhetnek. A könyvvizsgáló elsődleges szempontja, hogy elegendő-e a megszerzett ismeret a számviteli becslésekkel kapcsolatos lényeges hibás állítás kockázatainak azonosításához és felméréséhez, valamint a további könyvvizsgálati eljárások jellegének, ütemezésének és terjedelmének megtervezéséhez.

A vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeinek megismerése (Hiv.: 8. bekezdés (a) pont)

- A13. A vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeinek megismerése

segíti a könyvvizsgálót annak meghatározásában, hogy a keretelvek például:

- előírnak-e a számviteli becslések megjelenítésével⁹ vagy értékelésének módszereivel kapcsolatos feltételeket;
- megszabnak-e valós értéken történő értékelést megengedő vagy előíró feltételeket, például a vezetés adott eszközzel vagy kötelezettséggel kapcsolatos bizonyos cselekvési szándékára való hivatkozással;
- megszabnak-e előírt vagy megengedett közzétételeket.

Ez az ismeretszerzés egyúttal alapot nyújt a könyvvizsgálónak a vezetéssel folytatott megbeszéléshez arról, hogyan alkalmazta a vezetés a számviteli becslés szempontjából releváns követelményeket, továbbá annak meghatározásához, hogy megfelelően alkalmazták-e azokat.

- A14. A pénzügyi beszámolási keretelvek iránymutatást adhatnak a vezetésnek olyan pontbecslések meghatározásához, amelyek esetében több választási lehetőség áll fenn. A pénzügyi beszámolási keretelvek egyes esetekben például előírják, hogy a választott pontbecslés az az alternatíva legyen, amely a vezetés legvalószínűbb kimenetellel kapcsolatos megítélését tükrözi.¹⁰ Más esetekben például valószínűséggel súlyozott diszkontált várható érték alkalmazása lehet a követelmény. Egyes esetekben lehet, hogy a vezetés közvetlenül tud pontbecslést készíteni. Más esetekben lehet, hogy a vezetés csak pontbecslés meghatározását lehetővé tevő alternatív feltételezések vagy kimenetek mérlegelését követően tud megbízható pontbecslést készíteni.
- A15. A pénzügyi beszámolási keretelvek előírhatják olyan jelentős feltételezésekre vonatkozó információk közzétételét, amelyekre a számviteli becslés különösen érzékeny. Továbbá nagyfokú becslési bizonytalanság esetén egyes pénzügyi beszámolási keretelvek nem engedik meg a számviteli becslés pénzügyi kimutatásokban való megjelenítését, azonban a pénzügyi kimutatásokhoz fűzött megjegyzésekben történő bizonyos közzétételeket írhatnak elő.

Annak megismerése, hogy a vezetés hogyan azonosítja a számviteli becslések szükségességét (Hiv.: 8. bekezdés (b) pont)

- A16. A pénzügyi kimutatások elkészítése megköveteli a vezetéstől annak meghatározását, hogy szükségessé teszi-e valamely ügylet, esemény vagy

⁹ A legtöbb esetben a pénzügyi beszámolási keretelvek előírják a megjelenítési kritériumoknak megfelelő tételeknek a mérlegbe vagy eredménykimutatásba történő belefoglalását. A számviteli politika közzététele vagy a pénzügyi kimutatásoknak a megjegyzésekkel történő kiegészítése nem igazítja helyre az említett tételek, beleértve a számviteli becslések megjelenítésének elmulasztását.

¹⁰ A különböző pénzügyi beszámolási keretelvekben különböző lehet az ilyenképpen meghatározott pontbecslések leírására használt terminológia.

feltétel számviteli becslés készítését, valamint hogy megjelenítettek-, értékelték- és közzétettek-e minden szükséges számviteli becslést a pénzügyi kimutatásokban a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvekkel összhangban.

A17. A számviteli becslést szükségessé tevő ügyletek, események vagy feltételek vezetés általi azonosítása valószínűleg a következőkön alapul:

- a vezetésnek a gazdálkodó egység tevékenységével és azon ágazattal kapcsolatos tudása, amelyben a gazdálkodó egység működik;
- a vezetésnek az üzleti stratégiák tárgyidőszaki végrehajtásával kapcsolatos tudása;
- adott esetben a vezetésnek a gazdálkodó egység előző időszaki pénzügyi kimutatásainak elkészítésével kapcsolatban felhalmozott tapasztalata.

Ilyen esetekben a könyvvizsgáló elsődlegesen a vezetéssel készített interjú segítségével szerezhet ismereteket arról, hogyan azonosítja a vezetés a számviteli becslések szükségességét. Más esetekben, amikor a vezetés által alkalmazott folyamat strukturáltabb, például amikor a vezetésnek formális kockázatkezelési funkciója van, a könyvvizsgáló kockázatbecslési eljárásokat hajthat végre azokra a módszerekre és gyakorlatokra irányulóan, amelyeket a vezetés használ a számviteli becslést előidéző körülmények időszakos felülvizsgálatára és a számviteli becslések szükség szerinti újrabecslésére. A számviteli becslések teljessége gyakran fontos mérlegelési szempont a könyvvizsgáló számára, különösen a kötelezettségekre vonatkozó számviteli becslések esetében.

A18. A könyvvizsgálónak a gazdálkodó egységről és környezetéről a kockázatbecslési eljárások végrehajtása során szerzett ismeretei a könyvvizsgálat folyamán szerzett egyéb könyvvizsgálati bizonyítékokkal együtt segítik a könyvvizsgálót az olyan körülményeknek vagy a körülmények olyan változásainak az azonosításában, amelyek számviteli becslést tehetnek szükségessé.

A19. A vezetéssel a körülmények változásairól készített interjúk például az alábbiakra terjedhetnek ki:

- vannak-e a gazdálkodó egységnél olyan új típusú ügyletek, amelyek számviteli becslést okozhatnak;
- változtak-e a korábban számviteli becslést okozó ügyletek feltételei;
- változtak-e a számviteli becslésekre vonatkozó számviteli politikák a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeiben bekövetkezett változások vagy más miatt;

- bekövetkeztek-e olyan szabályozási vagy egyéb, a vezetés hatókörén kívül eső változások, amelyek megkövetelhetik, hogy a vezetés felülvizsgálja a számviteli becsléseket vagy új számviteli becsléseket készítsen;
- bekövetkeztek-e olyan új körülmények vagy események, amelyek új számviteli becslések elkészítését vagy a számviteli becslések felülvizsgálatát tehetik szükségessé.

A20. A könyvvizsgálat során a könyvvizsgáló azonosíthat olyan számviteli becslést szükségessé tevő ügyleteket, eseményeket és feltételeket, amelyeket a vezetés elmulasztott azonosítani. A 315. témaszámú (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard foglalkozik azokkal a körülményekkel, amikor a könyvvizsgáló a lényeges hibás állítás olyan kockázatait azonosítja, amelyek azonosítását a vezetés elmulasztotta, beleértve annak meghatározását, van-e jelentős hiányosság a belső kontrollban a gazdálkodó egység kockázatbecslési folyamataira vonatkozóan.¹¹

Kisebb gazdálkodó egységekre jellemző szempontok

A21. A fenti ismeretszerzés a kisebb gazdálkodó egységekre vonatkozóan gyakran kevésbé összetett, mivel üzleti tevékenységük gyakran korlátozott, és az ügyletek kevésbé bonyolultak. Továbbá gyakran egyetlen személy, például a tulajdonos-vezető azonosítja a számviteli becslés készítésének szükségességét, és a könyvvizsgáló ennek megfelelően alakíthatja az interjúkat.

Annak megismerése, hogy a vezetés hogyan készíti a számviteli becsléseket (Hiv.: 8. bekezdés (c) pont)

A22. A pénzügyi kimutatások elkészítése azt is megköveteli a vezetéstől, hogy a számviteli becslésekkel kapcsolatos pénzügyi beszámolási folyamatokat alakítson ki, beleértve a megfelelő belső kontrollt. Ezek a folyamatok magukban foglalják az alábbiakat:

- a megfelelő számviteli politikák kiválasztása és a becslési folyamatok előírása, beleértve a megfelelő becslési vagy értékelési módszereket, beleértve adott esetben a modelleket;
- a számviteli becslésekre ható releváns adatok és feltételezések kialakítása vagy azonosítása;
- a számviteli becslést eredményező körülmények időszakos felülvizsgálata és a számviteli becslések szükség szerinti újrabecslése.

¹¹ 315. témaszámú (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard 16. bekezdés

A23. A könyvvizsgáló a számviteli becslések vezetés általi készítése módjának megismerése során például az alábbi kérdéseket mérlegelheti:

- azon számlák vagy ügyletek típusai, amelyekhez a számviteli becslések kapcsolódnak (például, hogy a számviteli becslések rutinszerű és ismétlődő ügyletek vagy egyszeri és nem rutinszerű ügyletek rögzítéséhez kapcsolódnak-e);
- annak meghatározása, hogy a vezetés elismert értékelési technikákat alkalmazott-e az egyes számviteli becslések készítése során, és ha igen, hogyan;
- annak meghatározása, hogy a számviteli becsléseket közbenső időpontban rendelkezésre álló adatok alapján készítették-e, és ha igen, a vezetés figyelembe vette-e és hogyan az említett időpont és az időszak vége között bekövetkező események, ügyletek és körülményváltozások hatásait.

Értékelési módszer, beleértve a modellek használatát (Hiv.: 8. bekezdés (c) pont (i) alpont)

A24. Egyes esetekben a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek előírhatják a számviteli becslés értékelésének módszerét, például egy adott valós értékre vonatkozó becslés értékelésénél használandó modellt. Sok esetben azonban a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek nem írják elő az értékelés módszerét, vagy alternatív értékelési módszereket határozhatnak meg.

A25. Ha a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek nem írnak elő az adott körülmények között alkalmazandó módszert, a könyvvizsgáló a számviteli becslések készítésére használt módszer vagy adott esetben modell megismerése során például a következőket mérlegelheti:

- hogyan vette figyelembe a vezetés a becslés tárgyát képező eszköz vagy kötelezettség jellegét az adott módszer kiválasztásánál;
- olyan üzletágban, ágazatban vagy környezetben működik-e a gazdálkodó egység, amelyben léteznek általánosan használt módszerek az adott típusú számviteli becslés készítésére.

A26. Nagyobbak lehetnek a lényeges hibás állítás kockázatai például az olyan esetekben, amikor a vezetés belső modellt alakított ki a számviteli becslés elkészítésére, vagy amikor eltér az adott ágazatban vagy környezetben általánosan használt módszertől.

Releváns kontrollok (Hiv.: 8. bekezdés (c) pont (ii) alpont)

A27. Azok a kérdések, amelyeket a releváns kontrollok megismerése során a könyvvizsgáló mérlegelhet, például a számviteli becsléseket készítőik tapasztalata és szakértelme, valamint az alábbiakhoz kapcsolódó kontrollok:

- az, hogy a vezetés hogyan határozza meg a számviteli becslések készítéséhez használt adatok teljességét, relevanciáját és pontosságát;
- a számviteli becslések megfelelő vezetői szintek vagy adott esetben az irányítással megbízott személyek általi felülvizsgálata és jóváhagyása, beleértve a készítésük során használt feltételezések vagy inputok felülvizsgálatát és jóváhagyását;
- a feladatok megosztása a gazdálkodó egységnél a mögöttes ügyleteket végző és a számviteli becslések készítéséért felelős személyek között, beleértve azt, hogy a feladatok kijelölése megfelelően figyelembe veszi-e a gazdálkodó egység, valamint termékei és szolgáltatásai jellegét (például nagy pénzügyi intézmény esetében a feladatok megfelelő megosztása magában foglalhat egy, a saját pénzügyi termékek valós értéken történő árazásának becsléséért és érvényesítéséért felelős, olyan munkatársak által betöltött független feladatkört, akiknek javadalmazása nem az adott termékekhez kötött).

A28. Az egyéb kontrollok a körülményektől függően lehetnek relevánsak a számviteli becslések készítése szempontjából. Ha a gazdálkodó egység például sajátos modelleket használ a számviteli becslések készítéséhez, a vezetés ezekre a modellekre vonatkozó specifikus politikákat és eljárásokat vezethet be. A releváns kontrollok például az alábbiakra vonatkozó kontrollokat jelenthetnek:

- egy adott modell tervezése és kialakítása vagy kiválasztása egy adott célra;
- a modell használata;
- a modell integritásának fenntartása és időszakos érvényesítése.

Szakértők vezetés általi alkalmazása (Hiv.: 8. bekezdés (c) pont (iii) alpont)

A29. A vezetésben vagy a gazdálkodó egységnél alkalmazásban lehetnek az igényelt pontbecslések elkészítéséhez szükséges tapasztalattal és szakértelemmel rendelkező személyek. Egyes esetekben azonban szükség lehet arra, hogy a vezetés az elkészítéshez vagy az elkészítésben való közreműködéshez szakértőt vonjon be. Ennek okai lehetnek például az alábbiak:

- a becslést igénylő téma speciális jellege, például ásványkincs- vagy szénhidrogén-tartalmak értékelése a kitermelő ágazatokban;

- a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek releváns követelményei által előírt modellek technikai jellege, mint ahogy ez lehet a helyzet bizonyos valós értéken történő értékelések esetén;
- a számviteli becslést igénylő feltétel, ügylet vagy esemény szokatlan vagy nem gyakori jellege.

Kisebb gazdálkodó egységekre jellemző szempontok

A30. Kisebb gazdálkodó egységeknél a számviteli becslést igénylő körülmények gyakran lehetővé teszik, hogy a tulajdonos-vezető elkészítse az igényelt pontbecslést. Egyes esetekben azonban szükség lesz szakértőre. A tulajdonos-vezetővel a könyvvizsgálati folyamat elején a számviteli becslések jellegéről, az igényelt számviteli becslések teljességéről és a becslési folyamat megfelelőségéről folytatott megbeszélések segíthetnek a tulajdonos-vezetőnek annak meghatározásában, hogy szükség van-e szakértő alkalmazására.

Feltételezések (Hiv.: 8. bekezdés (c) pont (iv) alpont)

A31. A feltételezések a számviteli becslések szerves komponensei. A számviteli becslések mögöttes feltételezéseinek megismerése során a könyvvizsgáló például az alábbi kérdéseket mérlegelheti:

- a feltételezések jellegét, beleértve azt, hogy a feltételezések közül valószínűsíthetően melyek a jelentős feltételezések;
- azt, hogy a vezetés hogyan méri fel, hogy a feltételezések relevánsak- és teljeseke-e (azaz figyelembe vették-e valamennyi releváns változót);
- adott esetben azt, hogy a vezetés hogyan határozza meg, hogy az alkalmazott feltételezések elsősorban következtetések-e;
- azt, hogy a feltételezések olyan kérdésekhez kapcsolódnak-e, amelyek a vezetés ellenőrzése alatt állnak (például valamely eszköz hasznos élettartamának becslését érintő karbantartási programokkal kapcsolatos feltételezések), és hogy hogyan vannak összhangban azok a gazdálkodó egység üzleti terveivel és külső környezetével vagy annak ellenőrzésén kívül eső kérdésekkel (például a kamatlábakra, halálozási rátákra, lehetséges igazságszolgáltatási vagy szabályozási lépésekre, vagy a jövőbeli cash flow-k változékonyságára és időzítésére vonatkozó feltételezések);
- a feltételezéseket alátámasztó dokumentáció, ha van ilyen, jellegét és terjedelmét.

A feltételezéseket készítheti vagy azonosíthatja a vezetést a számviteli becslések elkészítésében segítő szakértő. Amennyiben a vezetés alkalmazza ezeket a feltételezéseket, azok a vezetés feltételezéseivé válnak.

- A32. Egyes esetekben a feltételezéseket inputoknak nevezhetik, például amikor a vezetés modellt használ a számviteli becslés elkészítéséhez, bár az „inputok” fogalom azokra a mögöttes adatokra is alkalmazható, amelyekre a speciális feltételezéseket alkalmazzák.
- A33. A vezetés változó relevanciájú és megbízhatóságú belső és külső forrásokból nyert különböző típusú információkkal támaszthatja alá a feltételezéseket. Egyes esetekben az adott feltételezés megbízhatóan alapulhat külső (például közzétett kamatláb vagy egyéb statisztikai adat) vagy belső (például múltira vonatkozó információk vagy korábbi feltételek a gazdálkodó egységnél) forrásokból származó vonatkozó információkon is. Más esetekben a feltételezés szubjektívebb lehet, például amikor a gazdálkodó egységnek nincsen olyan tapasztalata vagy használható külső forrása, amelyből azt levezesse.
- A34. A valós értékre vonatkozó számviteli becslések esetében a feltételezések azt tükrözik, vagy azzal vannak összhangban, amit jól tájékozott, üzleti szándékkal rendelkező, piaci feltételeket alkalmazó (időnként „piaci résztvevőknek” vagy ennek megfelelően nevezett) felek használnának a valós érték meghatározására valamely eszköz cseréje vagy kötelezettség rendezése során. A konkrét feltételezések az értékelendő eszköz vagy kötelezettség jellemzőitől, az alkalmazott értékelési módszertől (például piaci megközelítés vagy jövedelemmegközelítés), és a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeitől függően változni fognak.
- A35. Valós értékre vonatkozó számviteli becsléseknél a feltételezések vagy inputok forrásuk vagy alapjaik tekintetében az alábbiak szerint változnak:
- (a) azokat, amelyek azt tükrözik, hogy a piaci résztvevők az eszköz vagy kötelezettség árazása során mit használnának, a beszámolót készítő gazdálkodó egységtől független forrásokból nyert piaci adatokra alapozzák (időnként „megfigyelhető inputoknak” vagy ennek megfelelően nevezik);
 - (b) azokat, amelyek a gazdálkodó egység saját megítélését tükrözik arról, hogy a piaci résztvevők milyen feltételezéseket alkalmaznának az eszköz vagy kötelezettség árazása során, az adott körülmények között elérhető legjobb információra alapozzák (időnként „nem megfigyelhető inputoknak” vagy ennek megfelelően nevezik).

A gyakorlatban mindazonáltal nem mindenkor szembetűnő az (a) és a (b) közötti különbség. Ezenkívül szükséges lehet, hogy a vezetés különböző piaci résztvevők által használt számos különböző feltételezésből válasszon.

- A36. A szubjektivitás mértéke, azaz hogy valamely feltételezés vagy input megfigyelhető-e, befolyásolja a becslési bizonytalanság mértékét és ezáltal az

adott számviteli becsléssel kapcsolatos lényeges hibás állítás kockázatainak könyvvizsgáló általi becslését.

A számviteli becslések készítéséhez használt módszerek változásai (Hiv.: 8. bekezdés (c) pont (v) alpont)

A37. A számviteli becslések vezetés általi elkészítésének értékelése során a könyvvizsgáló számára követelmény, hogy ismerje, hogy az előző időszakhoz képest történt-e vagy kellett volna-e történnie változásnak a számviteli becslések készítéséhez használt módszerekben. Adott becslési módszer változtatását szükségessé tehetik a gazdálkodó egység környezetében vagy a gazdálkodó egységet érintő körülményekben, vagy a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeiben bekövetkezett változások. Ha a vezetés megváltoztatott egy számviteli becslés készítéséhez használt módszert, fontos, hogy a vezetés bizonyítani tudja az új módszer megfelelőbb voltát, vagy azt, hogy a módszer maga válasz az említett változásokra. Ha például a vezetés valamely számviteli becslés készítésének alapját a piaci megközelítés módszeréről valamilyen modellre változtatja, a könyvvizsgáló megvizsgálja, hogy a vezetés által a piaccal kapcsolatban használt feltételezések a gazdasági körülmények fényében ésszerűek-e.

Becslési bizonytalanság (Hiv.: 8. bekezdés (c) pont (vi) alpont)

A38. A könyvvizsgáló például az alábbi kérdéseket mérlegelheti, amikor ismeretet szerez arról, felmérte-e a vezetés a becslési bizonytalanság hatását, és ha igen, hogyan:

- a vezetés figyelembe vett-e, és ha igen hogyan, alternatív feltételezéseket vagy kimeneteket például érzékenységi vizsgálat végrehajtásával annak meghatározására, hogy a feltételezések változásai milyen hatást gyakorolnak a számviteli becslésre;
- hogyan határozza meg a vezetés a számviteli becslést, ha az elemzés számos kimeneteli forgatókönyvet jelez;
- figyelemmel kíséri-e a vezetés az előző időszakban készített számviteli becslések kimenetelét, valamint megfelelően reagált-e a vezetés a figyelemmel kíséresi eljárás eredményére.

Előző időszaki számviteli becslések felülvizsgálata (Hiv.: 9. bekezdés)

A39. A számviteli becslés kimenetele gyakran különbözik az előző időszaki pénzügyi kimutatásokban megjelenített számviteli becsléstől. Az ilyen eltérések okainak azonosítására és megértésére szolgáló kockázatbecslési eljárások végrehajtásakor a könyvvizsgáló beszerezhet:

- információt a vezetés előző időszaki becslési folyamata hatékonyságára vonatkozóan, amely információból a könyvvizsgáló megítélheti a vezetés által alkalmazott aktuális folyamat valószínű hatékonyságát;
- könyvvizsgálati bizonyítékot az előző időszaki számviteli becslések tárgyidőszaki újrabecslésére vonatkozóan;
- könyvvizsgálati bizonyítékot olyan kérdésekre vonatkozóan, mint a becslési bizonytalanság, amelyekre vonatkozóan előírás lehet a pénzügyi kimutatásokban való közzététel.

A40. Az előző időszaki számviteli becslések felülvizsgálata segítheti a könyvvizsgálót a tárgyidőszakban abban, hogy azonosítson olyan körülményeket vagy feltételeket, amelyek növelik a számviteli becsléseknek a vezetés lehetséges elfogultságának való kitétszégét, vagy a vezetés lehetséges elfogultságának a jelenlétére utalnak. A könyvvizsgáló szakmai szkepticizmusa segít az ilyen körülmények vagy feltételek azonosításában és a további könyvvizsgálati eljárások jellegének, ütemezésének és terjedelmének meghatározásában.

A41. A vezetés jelentős számviteli becslésekre vonatkozó megítéléseinek és feltételezéseinek visszamenőleges vizsgálatát a 240. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard is előírja.¹² Ezt a felülvizsgálatot a könyvvizsgáló számára fennálló azon követelmény részeként végzik, hogy - a kontrollok vezetés általi felülírásának kockázataira válaszul - eljárásokat tervezzen meg és hajtson végre a számviteli becslések azon elfogultságok szempontjából történő áttekintésére vonatkozóan, amelyek csalásból származó lényeges hibás állítás kockázatát jelenthetik. Az előző időszaki számviteli becslések könyvvizsgáló általi, kockázatbecslési eljárásaként való, a jelen nemzetközi könyvvizsgálati standard szerinti felülvizsgálata gyakorlati okokból végrehajtható a 240. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard által előírt felülvizsgálathoz kapcsolódva.

A42. A könyvvizsgáló úgy ítélheti meg, hogy részletesebb felülvizsgálatot igényelnek azok a számviteli becslések, amelyeket az előző időszaki könyvvizsgáló során nagyfokú becslési bizonytalanságú becslésként azonosítottak, vagy azok a számviteli becslések, amelyek jelentős mértékben változtak az előző időszakhoz képest. Másrészt, például rutinszerű és ismétlődő ügyletek rögzítéséhez kapcsolódó számviteli becslések esetében, a könyvvizsgáló úgy ítélheti meg, hogy elemző eljárások kockázatbecslési eljárásaként való alkalmazása elegendő a felülvizgálat céljaira.

¹² 240. témaszámú, „A könyvvizsgáló csalással összefüggő felelőssége a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatánál” című nemzetközi könyvvizsgálati standard 32. bekezdés (b) pont (ii) alpont

A43. Valós értékre vonatkozó számviteli becslések és az értékelés időpontjában fennálló feltételeken alapuló más számviteli becslések esetében nagyobb eltérés állhat fenn az előző időszaki pénzügyi kimutatásokban megjelenített valós érték és a tárgyidőszaki kimenetel vagy újrabecslült összeg között. Ennek oka, hogy az említett számviteli becslések esetében az értékelési cél adott időpontbeli értékre vonatkozó vélekedéseket foglal magában, amelyek jelentősen és gyorsan változhatnak annak a környezetnek a változásával, amelyben a gazdálkodó egység működik. A könyvvizsgáló ennél fogva a felülvizsgálatot a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése szempontjából releváns információ megszerzésére összpontosíthatja. Egyes esetekben lehetséges például, hogy nem valószínű, hogy könyvvizsgálati szempontból releváns információt nyújt a piaci résztvevők feltételezéseiben bekövetkezett azon változások megismerése, amelyek az előző időszaki valós értékre vonatkozó becslés kimenetelére hatással voltak. Ha ez a helyzet, az előző időszaki valós értékre vonatkozó számviteli becslés kimenetelének könyvvizsgáló általi mérlegelése lehet, hogy inkább a vezetés korábbi becslési folyamata hatékonyságának, azaz a vezetés statisztikáinak megismerésére irányul, amiből a könyvvizsgáló meg tudja ítélni a vezetés által alkalmazott aktuális folyamat valószínű hatékonyságát.

A44. A számviteli becslés kimenetele és az előző időszaki pénzügyi kimutatásokban megjelenített összeg közötti különbség nem jelenti szükségszerűen azt, hogy az előző időszaki pénzügyi kimutatások hibás állítást tartalmaznak. Jelentheti ezt is ugyanakkor, például ha a különbség olyan információból adódik, amely a vezetés rendelkezésére állt az előző időszaki pénzügyi kimutatások véglegesítésekor, vagy amely esetében ésszerűen elvárható lett volna, hogy megszerzik és figyelembe veszik az említett pénzügyi kimutatások elkészítése során. A pénzügyi beszámolási keretelvek sok esetben útmutatást tartalmaznak a számviteli becslések hibás állítást megtestesítő és hibás állítást meg nem testesítő változásaira, valamint a követendő számviteli kezelésre vonatkozóan.

A lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése

Becslési bizonytalanság (Hiv.: 10. bekezdés)

A45. A számviteli becsléshez társuló becslési bizonytalanság mértékét olyan tényezők befolyásolhatják, mint:

- a számviteli becslés megítéléstől való függésének mértéke;
- a számviteli becslés érzékenysége a feltételezések változására;
- olyan elismert értékelési technikák létezése, amelyek mérsékelhetik a becslési bizonytalanságot (bár az inputként használt feltételezések szubjektivitása mindazonáltal okozhat becslési bizonytalanságot);

- az előrejelzési időszak hossza és a múltbeli eseményekből levezetett, a jövőbeli események előrejelzéséhez használt adatok relevanciája;
- külső forrásokból származó, megbízható adatok elérhetősége;
- a számviteli becslés megfigyelhető vagy nem megfigyelhető inputokon való alapulásának mértéke.

A számviteli becsléshez társuló becslési bizonytalanság mértéke befolyásolhatja a becslés elfogultságnak való kitettségét.

A46. A könyvvizsgáló a lényeges hibás állítás kockázatainak felmérése során az alábbi kérdéseket is figyelembe veheti:

- a számviteli becslés tényleges vagy várható nagysága;
- a számviteli becslés rögzített összege (azaz a vezetés pontbecslése) a könyvvizsgáló várakozása szerint rögzítendő összeghez viszonyítva;
- azt, hogy a vezetés alkalmazott-e szakértőt a számviteli becslés elkészítése során;
- az előző időszakai számviteli becslések felülvizsgálatának kimenetele.

Nagyfokú becslési bizonytalanság és jelentős kockázatok (Hiv.: 11. bekezdés)

A47. Példák olyan számviteli becslésekre, amelyek nagyfokú becslési bizonytalanságot hordozhatnak:

- nagymértékben megítéléstől, például függő peres ügy kimenetelének vagy sok év múlva a jövőben bekövetkező bizonytalan eseményektől függő jövőbeli cash flow-k összegének és időzítésének megítélésétől függő számviteli becslések;
- nem elismert értékelési technikák alkalmazásával számított számviteli becslések;
- számviteli becslések, amelyek esetében az előző időszakai pénzügyi kimutatásokban szereplő hasonló számviteli becslések könyvvizsgáló általi felülvizsgálatának eredménye jelentős eltérést jelez az eredeti számviteli becslés és az aktuális kimenetel között;
- valós értékre vonatkozó számviteli becslések, amelyek esetében a gazdálkodó egység által kifejlesztett, nagymértékben specializált modellt alkalmaznak, vagy amelyek esetében nincsenek megfigyelhető inputok.

A48. Egy látszólag lényegtelen számviteli becslés is magában hordozhatja a lényeges hibás állítás lehetőségét a becsléshez társuló becslési bizonytalanság következtében; azaz lehet, hogy a számviteli becslés pénzügyi kimutatásokban

megjelenített vagy közzétett összege nem jelzi az ahhoz társuló becslési bizonytalanságot.

- A49. Bizonyos körülmények között a becslési bizonytalanság olyan nagyfokú, hogy nem lehet ésszerű számviteli becslést készíteni. A vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek ennél fogva kizárhatják a tétel pénzügyi kimutatásokban való megjelenítését vagy valós értéken történő értékelését. Ilyen esetekben a jelentős kockázatok nemcsak ahhoz kapcsolódnak, hogy kellene-e számviteli becslést megjeleníteni, vagy ahhoz, hogy kellene-e azt valós értéken értékelni, hanem a közzétételek megfelelőségéhez is. Az ilyen számviteli becslések tekintetében a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek a számviteli becslések és az ahhoz társuló nagyfokú becslési bizonytalanság közzétételét írhatják elő (lásd az A120–A123. bekezdéseket).
- A50. Ha a könyvvizsgáló meghatározása szerint a számviteli becslés jelentős kockázatot hordoz, a könyvvizsgáló számára követelmény, hogy megismerje a gazdálkodó egység kontrolljait, beleértve a kontrolltevékenységeket.¹³
- A51. Egyes esetekben a számviteli becslésekhez társuló becslési bizonytalanság a gazdálkodó egységnek a vállalkozás folytatására vonatkozó képességéhez kapcsolódó jelentős kételyt vethet fel. Az 570. témaszámú (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard¹⁴ követelményeket tartalmaz és iránymutatást nyújt az ilyen körülményekre vonatkozóan.

Válaszok a lényeges hibás állítás becslött kockázataira (Hiv.: 12. bekezdés)

- A52. A 330. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard előírja, hogy a könyvvizsgáló olyan könyvvizsgálati eljárásokat tervezzen meg és hajtson végre, amelyek jellege, ütemezése és terjedelme mind a pénzügyi kimutatások, mind az állítások szintjén reagál a számviteli becslésekkel kapcsolatos lényeges hibás állítások becslött kockázataira.¹⁵ Az A53–A115. bekezdések csupán az állítások szintjén adott jellemző válaszokkal foglalkoznak.

A vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeinek alkalmazása (Hiv.: 12. bekezdés (a) pont)

- A53. A pénzügyi beszámolási keretelvek sok esetben meghatározott feltételeket írnak elő a számviteli becslések megjelenítésére, valamint meghatározzák készítésük módszereit és a szükséges közzétételeket. Az ilyen követelmények összetettek lehetnek és megítélés alkalmazását igényelhetik. A kockázatbecslési eljárások végrehajtása során szerzett ismeretek alapján a

¹³ 315. témaszámú (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard 29. bekezdés

¹⁴ 570. témaszámú, „*A vállalkozás folytatása*” című (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard

¹⁵ 330. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard 5–6. bekezdések

vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek azon követelményei kerülnek a könyvvizsgáló figyelmének középpontjába, amelyek téves alkalmazásnak vagy eltérő értelmezésnek lehetnek kitéve.

- A54. Annak meghatározása, hogy a vezetés megfelelően alkalmazta-e a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeit, részben a gazdálkodó egység és környezete könyvvizsgáló általi megismerésén alapul. Egyes tételek, úgymint az üzleti kombináció során szerzett immateriális javak valós értékének meghatározása például magában foglalhat olyan sajátos szempontokat, amelyekre a gazdálkodó egység és működésének jellege hatással van.
- A55. Néhány helyzetben további könyvvizsgálati eljárások, úgymint valamely eszköz aktuális fizikai állapotának könyvvizsgáló általi szemrevételezése, válhatnak szükségessé annak meghatározására, hogy a vezetés megfelelően alkalmazta-e a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeit.
- A56. A vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeinek alkalmazása megköveteli, hogy a vezetés figyelembe vegye a környezet vagy a körülmények gazdálkodó egységet érintő változásait. Az aktív piac adott eszköz- vagy kötelezettségcsoport esetében történő bevezetése például jelezheti azt, hogy a diszkontált cash flow-k alkalmazása többé nem helyénvaló az eszköz vagy kötelezettség valós értékének becslésére.

A módszerek következetessége és a változtatások alapja (Hiv.: 12. bekezdés (b) pont)

- A57. Fontos, hogy a könyvvizsgáló mérlegelje a számviteli becslés vagy elkészítése módszerének előző időszakról történő megváltoztatását, mert a nem a körülmények változásán vagy új információn alapuló változtatás önkényesnek minősül. A számviteli becslés önkényes változtatásai eredményeképpen a pénzügyi kimutatások idővel következtelenné válnak és hibás állítást eredményezhetnek a pénzügyi kimutatásokban, vagy a vezetés lehetséges elfogultságát jelezhetik.
- A58. A vezetés gyakran bizonyítani tudja, hogy a körülmények változásán alapuló jó oka van a számviteli becslés vagy a számviteli becslés készítése módszerének egyik időszakról a másikra történő megváltoztatására. Megítélés kérdése, mi testesít meg jó okot és hogy megfelelően alátámasztott-e a vezetés azon értékelése, hogy a körülményekben olyan változás következett be, amely okot szolgáltat a számviteli becslés vagy számviteli becslés készítése módszerének megváltoztatására.

Válaszok a lényeges hibás állítás becsült kockázataira (Hiv.: 13. bekezdés)

- A59. A könyvvizsgáló azon döntését, hogy egy lényeges hibás állítás becsült kockázataira válaszul a 13. bekezdésben felsorolt lépéseket önmagukban vagy egymással kombinálva alkalmazza-e, az alábbiak befolyásolhatják:

- a számviteli becslés jellege, beleértve azt, hogy rutinszerű vagy nem rutinszerű ügyletekből származik-e;
- az, hogy az eljárás(ok) várhatóan elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot nyújt(anak)-e a könyvvizsgáló számára;
- a lényeges hibás állítás becsült kockázata, beleértve, hogy a becsült kockázat jelentős kockázat-e.

A60. A kétes követelésekre képzett céltartalék ésszerűségének megítélésekor például hatékony eljárás lehet a könyvvizsgáló számára a későbbi pénzbefolyások felülvizsgálata más eljárásokkal kombinálva. Ha a számviteli becsléshez társuló becslési bizonytalanság nagyfokú – például nem megfigyelhető inputokat alkalmazó saját modellen alapuló számviteli becslés esetében –, előfordulhat, hogy a 13. bekezdésben a becsült kockázatokkal kapcsolatban felsorolt válaszok kombinációjára van szükség az elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyíték megszerzéséhez.

A61. Az A62–A95. bekezdések további iránymutatást tartalmaznak arra vonatkozóan, milyen körülmények között lehetnek helyénvalók az egyes válaszok.

A könyvvizsgálói jelentés dátumáig bekövetkező események (Hiv.: 13. bekezdés (a) pont)

A62. Annak meghatározása, hogy a könyvvizsgálói jelentés dátumáig bekövetkező események könyvvizsgálati bizonyítékot nyújtanak-e a számviteli becslésre vonatkozóan, abban az esetben lehet megfelelő válasz, ha ezek az események várhatóan:

- bekövetkeznek, és
- olyan könyvvizsgálati bizonyítékot nyújtanak, amely megerősíti vagy cáfolja a számviteli becslést.

A63. A könyvvizsgálói jelentés dátumáig bekövetkező események időnként elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot nyújthatnak a számviteli becslésre vonatkozóan. Valamely túlhaladott termék teljes készletének az időszak végét követő rövid időn belüli értékesítése például könyvvizsgálati bizonyítékot nyújthat a nettó realizálható érték becslésére vonatkozóan. Ilyen esetekben lehet, hogy nem szükséges további könyvvizsgálati eljárásokat végrehajtani a számviteli becsléssel kapcsolatban, feltéve, hogy az eseményekre vonatkozóan elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szereztek.

A64. Egyes számviteli becslések esetében a könyvvizsgálói jelentés dátumáig bekövetkező események valószínűleg nem nyújtanak könyvvizsgálati bizonyítékot a számviteli becslésre vonatkozóan. Egyes számviteli

becslésekhez kapcsolódó feltételek vagy események például csak hosszabb időszakon keresztül alakulnak ki. Az is előfordulhat, hogy a valós értékre vonatkozó számviteli becslések értékelési céljának következtében az időszak végét követő információk nem tükrözik a mérlegfordulónapon fennálló eseményeket vagy feltételeket, és ennél fogva lehet, hogy nem relevánsak a valós értékre vonatkozó számviteli becslések értékelése tekintetében. A 13. bekezdés egyéb válaszokat is azonosít, amelyeket a könyvvizsgáló adhat a lényeges hibás állítás becslés kockázataira.

- A65. Egyes esetekben a számviteli becsléseknek ellentmondó események azt jelezhetik, hogy a vezetés számviteli becslések készítésére vonatkozó folyamatai nem hatékonyak, vagy, hogy a számviteli becslések készítése során fennáll a vezetés elfogultsága.
- A66. Még ha a könyvvizsgáló meghatározott számviteli becslések vonatkozásában lehet, hogy nem ezen megközelítés alkalmazása mellett dönt, akkor is követelmény számára, hogy megfeleljen az 560. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard előírásainak.¹⁶ A könyvvizsgáló számára követelmény, hogy végrehajtsa olyan könyvvizsgálati eljárásokat, amelyek arra vonatkozó elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyíték szerzésére vannak kialakítva, hogy valamennyi, a pénzügyi kimutatások fordulónapja és a könyvvizsgálói jelentés dátuma között bekövetkező, a pénzügyi kimutatások helyesbítését vagy a pénzügyi kimutatásokban történő közzétételt igénylő eseményt azonosítottak¹⁷ és azokat a pénzügyi kimutatások megfelelően tükrözik.¹⁸ Mivel a valós értékre vonatkozó számviteli becslésektől eltérő számviteli becslések értékelése sok esetben általában jövőbeli feltételek, ügyletek vagy események kimenetelétől függ, a könyvvizsgáló 560. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard szerinti munkája különösen releváns.

Kisebb gazdálkodó egységekre jellemző szempontok

- A67. Ha a mérlegfordulónap és a könyvvizsgálói jelentés dátuma között hosszabb időszak telik el, az események ezen időszakban történő könyvvizsgáló általi felülvizsgálata hatékony válasz lehet a valós értékre vonatkozó számviteli becslésektől eltérő számviteli becslésekre. Ez különösen igaz lehet egyes kisebb, tulajdonos által vezetett gazdálkodó egységekre, főként, ha a vezetésnek nincsenek a számviteli becslésekre vonatkozó formalizált kontroll eljárásai.

¹⁶ 560. témaszámú, „Fordulónap utáni események” című nemzetközi könyvvizsgálati standard

¹⁷ 560. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard 6. bekezdés

¹⁸ 560. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard 8. bekezdés

Annak tesztelése, hogy a vezetés hogyan készítette el a számviteli becslést (Hiv.: 13. bekezdés (b) pont)

A68. Annak tesztelése, hogy a vezetés hogyan készítette el a számviteli becslést és az annak alapjául szolgáló adatokat, megfelelő válasz lehet megfigyelhető és nem megfigyelhető inputokat alkalmazó modellel kialakított, valós értékre vonatkozó számviteli becslés esetén. Hasonlóképpen megfelelő lehet például az alábbi esetekben:

- a számviteli becslés a gazdálkodó egység számviteli rendszerében történő rutinszerű feldolgozásból származik;
- az előző időszaki pénzügyi kimutatásokban készített hasonló számviteli becslések könyvvizsgáló általi felülvizsgálata azt sugallja, hogy a vezetés által alkalmazott aktuális folyamat valószínűleg hatékony;
- a számviteli becslés hasonló jellegű, önmagukban nem jelentős tételek nagy sokaságán alapul.

A69. Annak tesztelése, hogy a vezetés hogyan készítette el a számviteli becslést például az alábbiakat foglalhatja magában:

- annak tesztelése, milyen mértékben pontosak, teljesek és relevánsak a számviteli becslés alapjául szolgáló adatok, és hogy az ilyen adatoknak, valamint a vezetés feltételezéseinek az alkalmazásával megfelelően határozták-e meg a számviteli becslést;
- a külső adatok vagy információk forrásának, relevanciájának és megbízhatóságának mérlegelése, beleértve a vezetés által a számviteli becslés elkészítésében való közreműködéssel megbízott külső szakértőktől kapott adatokat vagy információkat;
- a számviteli becslés újraszámítása és a számviteli becsléssel kapcsolatos információk belső következetesség szempontjából való felülvizsgálata;
- a vezetés felülvizsgálati és jóváhagyási folyamatainak mérlegelése.

Kisebb gazdálkodó egységekre jellemző szempontok

A70. A kisebb gazdálkodó egységeknél a számviteli becslések elkészítésének folyamata valószínűleg kevésbé strukturált, mint a nagyobb gazdálkodó egységeknél. A vezetés aktív részvétele mellett a kisebb gazdálkodó egységek lehet, hogy nem rendelkeznek a számviteli eljárásokra vonatkozó részletes leírásokkal, kifinomult számviteli nyilvántartásokkal vagy írásos politikákkal. Az, hogy a gazdálkodó egység esetleg nem rendelkezik formálisan kialakított folyamattal, nem jelenti azt, hogy a vezetés nem képes alapot nyújtani a számviteli becslés könyvvizsgáló általi teszteléséhez.

Az értékelés módszerének értékelése (Hiv.: 13. bekezdés (b) pont (i) alpont)

- A71. Ha a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek nem írnak elő értékelési módszert, az alkalmazott módszer – beleértve bármilyen érvényes modellt – adott körülmények közötti megfelelése szakmai megítélés kérdése.
- A72. E célból a könyvvizsgáló például az alábbiakat mérlegelheti:
- ésszerű-e a vezetésnek a választott módszerre adott magyarázata;
 - elegendően értékelte- és megfelelően alkalmazta-e a vezetés a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvekben a választott módszer alátámasztására meghatározott esetleges kritériumokat;
 - megfelelő-e a módszer az adott körülmények között a megbecsülendő eszköz vagy kötelezettség jellegének és a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek számviteli becslések szempontjából releváns követelményeinek viszonylatában;
 - megfelelő-e a módszer a gazdálkodó egység azon üzleti tevékenység, ágazat és környezet viszonylatában, amelyben a gazdálkodó egység működik.
- A73. Egyes esetekben a vezetés arra juthat, hogy a különböző módszerek jelentősen eltérő becslések tartományát eredményezik. Ilyen esetekben a választott módszer megfeleléségének értékelésében segítheti a könyvvizsgálót annak megismerése, hogy a gazdálkodó egység hogyan vizsgálta meg az eltérések okait.

Modellek alkalmazásának értékelése

- A74. Egyes esetekben, különösen valós értékre vonatkozó számviteli becsléseknél a vezetés modellt alkalmazhat. A modellt adott körülmények közötti megfelelése számos tényezőtől függhet, úgymint a gazdálkodó egység és környezetének jellege, beleértve azt az ágazatot, amelyben működik, valamint a konkrét értékelendő eszköz vagy kötelezettség jellege.
- A75. Az alábbi szempontok relevanciájának mértéke függ a körülményektől, beleértve, hogy egy adott szektorban vagy ágazatban való használatra kereskedelmileg elérhető modelltől vagy pedig egy saját modelltől van-e szó. Egyes esetekben a gazdálkodó egység szakértőt alkalmazhat adott modell kialakítására és tesztelésére.
- A76. A körülményektől függően azok a kérdések, amelyeket a könyvvizsgáló a modell tesztelése során mérlegelhet például a következők:
- Az alkalmazást megelőzően érvényesítik-e és a kívánt alkalmazásra való további megfeleléség biztosítása érdekében rendszeresen felülvizsgálják-e a modellt. A gazdálkodó egység érvényesítési folyamata az alábbiak értékelését foglalhatja magában:

- a modell elméleti szilárdsága és matematikai integritása, beleértve a modellparaméterek megfelelőségét
- a modell inputjainak piaci gyakorlathoz mért következetessége és teljessége
- a modell outputjainak tényleges ügyletekhez való viszonyulása.
- Léteznek-e megfelelő változáskontroll-politikák és -eljárások.
- Kalibrálják- és tesztelik-e időszakosan a modellt érvényesség tekintetében, különösen szubjektív inputok esetén.
- Helyesbítik-e a modell outputjait, beleértve a valós értékre vonatkozó számviteli becslések esetét és hogy ezek a helyesbítések tükrözik-e azokat a feltételezéseket, amelyeket a piaci szereplők hasonló körülmények között használnának.
- Megfelelően dokumentált-e a modell, beleértve a modell tervezett alkalmazását, korlátait és alapvető paramétereit, a kívánt inputokat és bármely végrehajtott érvényesítési elemzés eredményeit.

A vezetés által használt feltételezések (Hiv.: 13. bekezdés (b) pont (ii) alpont)

A77. A vezetés által használt feltételezések könyvvizsgáló általi értékelése csak a könyvvizsgáló által a könyvvizsgálat idején elérhető információkon alapul. A vezetés által használt feltételezésekkel foglalkozó könyvvizsgálói eljárásokat a gazdálkodó egység pénzügyi kimutatásai könyvvizsgálatával összefüggésben, nem pedig önmagukban a feltételezésekkel kapcsolatos véleményalkotás céljából hajtják végre.

A78. A vezetés által használt feltételezések ésszerűségének értékelése során a könyvvizsgáló például azt mérlegelheti, hogy:

- ésszerűnek tűnnek-e az egyedi feltételezések;
- kölcsönösen függenek-e egymástól és belsőleg következések-e a feltételezések;
- együttesen vagy más feltételezésekkel összefüggésben tekintve az adott számviteli becslés vagy más számviteli becslések szempontjából ésszerűnek tűnnek-e a feltételezések;
- valós értékre vonatkozó számviteli becslések esetében megfelelően tükrözik-e a feltételezések a megfigyelhető piaci feltételezéseket.

A79. A számviteli becslések alapjául szolgáló feltételezések tükrözhetik a vezetés konkrét célok és stratégiák kimenetelével kapcsolatos várakozásait. Ilyen esetekben a könyvvizsgáló a feltételezések ésszerűségének értékelésére

irányuló könyvvizsgálati eljárásokat hajthat végre például annak mérlegelésével, hogy a feltételezések összhangban vannak-e:

- az általános gazdasági környezettel és a gazdálkodó egység gazdasági körülményeivel;
- a gazdálkodó egység terveivel;
- a korábbi időszakokban tett feltételezésekkel, amennyiben ez releváns;
- a gazdálkodó egység tapasztalatával vagy a gazdálkodó egység által tapasztalt korábbi feltételekkel, olyan mértékig, amennyire ezen múltra vonatkozó információk a jövőbeli feltételekre vagy eseményekre nézve reprezentatívnak tekinthetők;
- a vezetés által a pénzügyi kimutatásokkal kapcsolatban használt más feltételezésekkel.

A80. A használt feltételezések ésszerűsége függhet a vezetés bizonyos cselekvések végrehajtására való szándékától és képességétől. A vezetés gyakran dokumentál bizonyos eszközök vagy kötelezettségek szempontjából releváns terveket és szándékokat, és ezt a pénzügyi beszámolási keretelvek is előírhatják. Bár a vezetés szándékára és képességére vonatkozóan szerzendő könyvvizsgálati bizonyíték terjedelme szakmai megítélés kérdése, a könyvvizsgálati eljárások az alábbiakat foglalhatják magukban:

- annak áttekintése, hogy a vezetés mennyire hajtotta végre korábban a kijelentett szándékait;
- írásos tervek és más dokumentáció áttekintése, beleértve adott esetben a formálisan jóváhagyott költségvetéseket, meghatalmazásokat vagy jegyzőkönyveket;
- a vezetéssel készített interjú egy adott cselekedetre vonatkozó indokairól;
- a pénzügyi kimutatások fordulónapja és a könyvvizsgálói jelentés dátuma között bekövetkező események áttekintése;
- a gazdálkodó egység adott cselekedet végrehajtására való képességének értékelése a gazdasági körülményekre tekintettel, beleértve a fennálló elkötelezettségek hatásait.

Egyes pénzügyi beszámolási keretelvek azonban lehet, hogy nem engedik meg a vezetés szándékainak vagy terveinek számviteli becslés készítése során történő figyelembevételét. Ez gyakran előfordul valós értékre vonatkozó számviteli becslések esetében, mert azok értékelési célja megköveteli, hogy a feltételezések a piaci résztvevők által használt feltételezéseket tükrözzék.

A81. A vezetés által használt, valós értékre vonatkozó számviteli becslések alapjául szolgáló feltételezések ésszerűségének értékelése során a könyvvizsgáló a fent

ismertetett releváns szempontokon túl adott esetben például az alábbiakat mérlegelheti:

- amennyiben releváns, beépített-e a vezetés piacspecifikus inputokat a feltételezésekbe, és ha igen, hogyan;
- összhangban állnak-e a feltételezések a megfigyelhető piaci feltételekkel és a valós értéken értékelendő eszköz vagy kötelezettség jellemzőivel;
- relevánsak- és megbízhatóak-e a piaci résztvevők által használt feltételezések forrásai, és hogyan választotta ki a vezetés a használandó feltételezéseket számos különböző, piaci résztvevők által használt feltételezés fennállása esetén;
- adott esetben figyelembe vett-e a vezetés összehasonlítható ügyletek, eszközök vagy kötelezettségek esetében használt feltételezéseket vagy rendelkezésre álló információkat, és ha igen, hogyan.

A82. A valós értékre vonatkozó számviteli becslések tartalmazhatnak továbbá mind megfigyelhető, mind nem megfigyelhető inputokat. Ha a valós értékre vonatkozó számviteli becslések nem megfigyelhető inputokon alapulnak, a könyvvizsgáló például többek között mérlegelheti a következőket:

- hogyan azonosítja a vezetés a számviteli becslés szempontjából releváns piaci résztvevők jellemzőit;
- hogyan módosította a vezetés saját feltételezéseit ahhoz, hogy azok tükrözzék az azon feltételezésekről alkotott nézetét, amelyeket a piaci résztvevők használnának;
- beépítette-e a vezetés az adott körülmények között elérhető legjobb információkat;
- adott esetben hogyan veszik figyelembe a vezetés feltételezései az összehasonlítható ügyleteket, eszközöket vagy kötelezettségeket.

Nem megfigyelhető inputok esetén valószínűbb, hogy a feltételezések könyvvizsgáló általi értékelésének a 13. bekezdés szerinti becsült kockázatokkal kapcsolatos más válaszokkal való kombinációjára lesz szükség az elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyíték megszerzéséhez. Ilyen esetekben szükséges lehet, hogy a könyvvizsgáló más könyvvizsgálati eljárásokat is végrehajtsion, úgymint a számviteli becslésnek a megfelelő vezetési szintek és adott esetben az irányítással megbízott személyek általi felülvizsgálatát és jóváhagyását alátámasztó dokumentáció áttekintését.

A83. A számviteli becslést alátámasztó feltételezések ésszerűségének értékelése során lehet, hogy a könyvvizsgáló egy vagy több jelentős feltételezést azonosít. Ez a helyzet jelezheti, hogy a számviteli becslés nagyfokú becslési bizonytalansággal társul és ennél fogva jelentős kockázatot hordozhat. A

jelentős kockázatokkal kapcsolatos további válaszokat az A102–A115. bekezdések tartalmazzák.

A kontrollok működési hatékonyságának tesztelése (Hiv.: 13. bekezdés (c) pont)

A84. A számviteli becslés vezetés általi elkészítése feletti kontrollok működési hatékonyságának tesztelése megfelelő válasz lehet, ha a vezetés által alkalmazott folyamat jól van megtervezve, bevezetve és fenntartva, például:

- vannak kontrollok a számviteli becslés megfelelő vezetési szintek és adott esetben az irányítással megbízott személyek általi felülvizsgálatára és jóváhagyására;
- a számviteli becslés a gazdálkodó egység számviteli rendszerében történő rutinszerű feldolgozásból származik.

A85. A kontrollok működési hatékonyságának tesztelése követelmény, amennyiben:

- (a) a könyvvizsgálónak az állítások szintjén fennálló lényeges hibás állítás kockázataira vonatkozó becslése olyan várakozást foglal magában, hogy a folyamat feletti kontrollok hatékonyan működnek, vagy
- (b) az alapvető vizsgálati eljárások önmagukban nem nyújtanak elegendő és megfelelő bizonyítékot az állítások szintjén.¹⁹

Kisebb gazdálkodó egységekre jellemző szempontok

A86. A kisebb gazdálkodó egységeknél létezhetnek a számviteli becslés elkészítésének folyamata feletti kontrollok, változó azonban az a formalitás, amellyel működnek. A kisebb gazdálkodó egységek továbbá arra a következtetésre juthatnak, hogy bizonyos kontrollokra a vezetés pénzügyi beszámolási folyamatban való aktív részvétele miatt nincs szükség. Nagyon kis gazdálkodó egységeknél mindazonáltal lehet, hogy nem sok olyan kontroll létezik, amelyet a könyvvizsgáló azonosítani tud. Ennélfogva a könyvvizsgáló becsült kockázatokra válaszul alkalmazott eljárásai valószínűleg alapvető jellegűek azzal, hogy a könyvvizsgáló a 13. bekezdésben felsorolt egy vagy több egyéb választ végrehajtja.

Pontbecslés vagy tartomány kialakítása (Hiv.: 13. bekezdés (d) pont)

A87. Pontbecslés vagy tartomány kialakítása a vezetés pontbecslésének értékelésére akkor lehet megfelelő válasz, ha például:

- a számviteli becslés nem a gazdálkodó egység számviteli rendszerében történő rutinszerű feldolgozásból származik;

¹⁹ 330. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard 8. bekezdés

- az előző időszaki pénzügyi kimutatásokban tett hasonló számviteli becslések könyvvizsgáló általi felülvizsgálata azt sugallja, hogy a vezetés által alkalmazott tárgyidőszaki folyamat valószínűleg nem hatékony;
- a gazdálkodó egységnek a vezetés számviteli becslések meghatározására irányuló folyamatain belüli és azok feletti kontrolljai nem jól vannak kialakítva vagy nem megfelelően vannak bevezetve;
- az időszak vége és a könyvvizsgálói jelentés dátuma közötti események vagy ügyletek ellentmondanak a vezetés pontbecslésének;
- léteznek a könyvvizsgáló számára elérhető, pontbecslés vagy tartomány kidolgozásához használható, releváns adatokra vonatkozó alternatív források.

A88. Pontbecslés vagy tartomány kialakítása akkor is hatékony vagy eredményes válasz lehet a becsült kockázatokra, ha a gazdálkodó egység kontrolljai jól vannak kialakítva és megfelelően vannak bevezetve. Más helyzetekben a könyvvizsgáló ezt a megközelítést a további eljárások szükségességének, és szükségesség esetén azok jellegének és terjedelmének meghatározása során veheti figyelembe.

A89. A pontbecslés vagy tartomány kialakítása során a könyvvizsgáló által alkalmazott megközelítés annak megfelelően változhat, mit tekintenek a leghatékonyabbnak az adott körülmények között. A könyvvizsgáló először például kialakíthat egy előzetes pontbecslést, majd felmérheti annak a feltételek változásaira való érzékenységet a vezetés pontbecslésének értékelésére alkalmas tartomány meghatározásához. Másik lehetőség, hogy a könyvvizsgáló először egy tartományt dolgoz ki ahhoz, hogy, amennyiben lehetséges, meghatározzon egy pontbecslést.

A90. A könyvvizsgáló azon képessége, hogy egy tartománnyal szemben pontbecslést dolgozzon ki, különböző tényezők függvénye, beleértve az alkalmazott modellt, a rendelkezésre álló adatok jellegét és terjedelmét és a számviteli becsléshez társuló becslési bizonytalanságot. A pontbecslés vagy tartomány kialakítására vonatkozó döntést befolyásolhatják továbbá a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek, amelyek előírhatják az alternatív kimenetek és feltételezések mérlegelését követően használandó pontbecslést vagy megszabhatnak egy konkrét értékelési módszert (például valószínűséggel súlyozott diszkontált várható érték alkalmazását).

A91. A könyvvizsgáló számos módon alakíthat ki pontbecslést vagy tartományt, például:

- modell alkalmazásával, amely lehet adott szektorban vagy ágazatban való használatra kereskedelmileg elérhető vagy saját, illetve a könyvvizsgáló által kifejlesztett modell;
- az alternatív feltételezések vagy kimenetek vezetés általi figyelembevételének továbbfejlesztésével, például eltérő feltételezés-csoport bevezetésével;
- a modell kifejlesztéséhez vagy kivitelezéséhez, vagy releváns feltételezések biztosításához szükséges speciális ismeretekkel rendelkező személy alkalmazásával vagy megbízásával;
- más összehasonlítható feltételekre, ügyletekre vagy eseményekre, vagy amennyiben releváns, összehasonlítható eszközök vagy kötelezettségek piacára történő hivatkozással.

A vezetés feltételezéseinek vagy módszerének megismerése (Hiv.: 13. bekezdés (d) pont (i) alpont)

A92. Amikor a könyvvizsgáló a pontbecslés vagy tartomány kialakítása során a vezetésétől eltérő feltételezéseket vagy módszert használ, a 13. bekezdés (d) pontjának (i) alpontja megköveteli, hogy elegendő mértékben megismerje a vezetés számviteli becslés készítése során használt feltételezéseit vagy módszerét. Ez az ismeret olyan információt nyújt a könyvvizsgálónak, amely releváns lehet a megfelelő pontbecslés vagy tartomány kialakítása szempontjából. Ezen túlmenően segít a könyvvizsgálónak a vezetés pontbecslésétől való jelentős eltérések megértésében és értékelésében. Eltérés adódhat például abból, hogy a könyvvizsgáló a vezetés által alkalmazott feltételezésektől eltérő, de azokkal egyformán érvényes feltételezéseket használt. Ez ahhoz a felismeréshez vezethet, hogy a számviteli becslés nagymértékben érzékeny bizonyos feltételezésekre és ennél fogva nagyfokú becslési bizonytalanságot hordoz, azt jelezve, hogy a számviteli becslés jelentős kockázatot képviselhet. Másik lehetőségként eltérés adódhat a vezetés által elkövetett tényszerű hiba eredményeképpen. A körülményektől függően a könyvvizsgáló a következtetések levonása során hasznosnak találhatja az alkalmazott feltételezések alapjának és érvényességének, valamint a számviteli becslés elkészítésének alapjául szolgáló megközelítés esetleges különbözőségének vezetéssel való megvitatását.

A tartomány szűkítése (Hiv.: 13. bekezdés (d) pont (ii) alpont)

A93. Amikor a könyvvizsgáló arra a következtetésre jut, hogy a vezetés pontbecslése ésszerűségének értékelésére bizonyos tartomány alkalmas (a könyvvizsgáló által becsült tartomány), a 13. bekezdés (d) pont (ii) alpontja értelmében a tartománynak az összes „ésszerű kimenetelt” kell felölelnie, nem pedig az összes lehetséges kimenetelt. Ahhoz, hogy használható legyen, a

tartomány nem foghatja át az összes lehetséges kimenetelt, mivel akkor túl széles lenne ahhoz, hogy hatékonyan megfeleljen a könyvvizsgálat céljára. A könyvvizsgáló által becslött tartomány abban az esetben használható és hatékony, ha elegendő mértékben szűk ahhoz, hogy a könyvvizsgáló képes legyen arra következtetni, tartalmaz-e a számviteli becslés hibás állítást.

A94. Rendszerint a végrehajtási lényegességgel megegyezőre vagy annál kisebbre szűkített tartomány megfelelő a vezetés pontbecslése ésszerűségének értékelése céljából. Mindazonáltal, különösen bizonyos ágazatokban lehet, hogy nem lehetséges a tartomány említett összegnél kisebb terjedelműre szűkítése. Ez nem szükségszerűen zárja ki a számviteli becslés megjelenítését. Jelzés lehet azonban arra vonatkozóan, hogy a számviteli becsléshez társuló becslési bizonytalanság olyan fokú, hogy az jelentős kockázatot hordoz. A jelentős kockázatokkal kapcsolatos további válaszokat az A102–A115. bekezdések tartalmazzák.

A95. A tartomány olyan terjedelműre szűkítése, amelyen belül az összes kimenetelt ésszerűnek tekintik, az alábbi módokon érhető el:

- (a) a tartomány két szélén elhelyezkedő, a könyvvizsgáló megítélése szerint valószínűtlen bekövetkezésű kimenetelek tartományból való kiszűrése, és
- (b) a rendelkezésre álló könyvvizsgálati bizonyíték alapján a tartomány további szűkítése addig a pontig, amelytől a könyvvizsgáló következtetése szerint a tartományon belüli összes kimenetel ésszerűnek tekinthető. Néhány ritka esetben a könyvvizsgáló addig szűkítheti a tartományt, hogy a könyvvizsgálati bizonyíték pontbecslést jelez.

Speciális készségek vagy tudás szükségességének megítélése (Hiv.: 14. bekezdés)

A96. A könyvvizsgálat tervezése során a könyvvizsgáló számára követelmény, hogy meghatározza a könyvvizsgálati megbízás végrehajtásához szükséges erőforrások jellegét, ütemezését és terjedelmét.²⁰ Ez magában foglalhatja speciális készségekkel vagy tudással rendelkezők szükség szerinti bevonását. Ezen túlmenően a 220. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard előírja a megbízásért felelős partnernek, hogy győződjön meg arról, hogy a megbízásért felelős munkacsoport és a könyvvizsgáló által igénybe vett külső szakértők, akik nem tagjai a megbízásért felelős munkacsoportnak, együttesen rendelkeznek a könyvvizsgálati megbízás végrehajtásához szükséges

²⁰ 300. témaszámú, „A pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatának tervezése” című nemzetközi könyvvizsgálati standard 8. bekezdés (e) pont

megfelelő szakértelemmel és képességekkel.²¹ A számviteli becslések könyvvizsgálata során a könyvvizsgáló tapasztalatának és a megbízás körülményeinek fényében a könyvvizsgáló a számviteli becslések egy vagy több szempontjával kapcsolatban speciális készségek vagy tudás alkalmazásának szükségességét azonosíthatja.

A97. A speciális készségek vagy tudás szükségességének könyvvizsgáló általi mérlegelését például az alábbiak befolyásolhatják:

- a mögöttes eszköz, kötelezettség vagy sajáttőke-komponens jellege adott üzletágban vagy ágazatban (például ásványkincstartalékok, mezőgazdasági eszközök, összetett pénzügyi instrumentumok);
- nagyfokú becslési bizonytalanság;
- összetett számítások vagy speciális modellek alkalmazása, például valós érték becslésénél abban az esetben, ha nincs megfigyelhető piac;
- a számviteli becslés szempontjából releváns pénzügyi beszámolási keretek követelményeinek összetettsége, beleértve, hogy ismertek-e eltérően értelmezhető területek vagy léteznek-e nem következetes vagy kialakulóban lévő gyakorlatok;
- a könyvvizsgáló által a becsült kockázatokra válaszként végrehajtani kívánt eljárások.

A98. A számviteli becslések többségénél még becslési bizonytalanság fennállása esetén is valószínűtlen, hogy speciális készségekre vagy tudásra lesz szükség. Valószínűtlen például, hogy speciális készségekre vagy tudásra lenne szükség ahhoz, hogy a könyvvizsgáló értékeljen valamely kétes kintlévőségre képzett céltartalékot.

A99. Előfordulhat mindazonáltal, hogy számviteltől vagy könyvvizsgálattól különböző területen a könyvvizsgáló nem rendelkezik a szükséges készségekkel vagy tudással, és szükséges lehet, hogy azokat a könyvvizsgáló által igénybe vett szakértőtől szerezzze meg. A 620. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard²² követelményeket tartalmaz és iránymutatást nyújt a könyvvizsgáló által igénybe vett szakértő alkalmazása vagy megbízása szükségességének meghatározása és a könyvvizsgáló szakértő munkájának felhasználása kapcsán felmerülő felelőssége vonatkozásában.

²¹ 220. témaszámú, „A pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatának minőségellenőrzése” című nemzetközi könyvvizsgálati standard 14. bekezdés

²² 620. témaszámú, „A könyvvizsgáló által igénybe vett szakértő munkájának felhasználása” című nemzetközi könyvvizsgálati standard

A100. Továbbá egyes esetekben a könyvvizsgáló olyan következtetésre juthat, hogy bizonyos számviteli vagy könyvvizsgálati területekre vonatkozóan speciális készségeket vagy tudást szükséges megszereznie. Az ilyen készségekkel vagy tudással rendelkező személyeket alkalmazhatja a könyvvizsgáló társasága vagy megbízhatják a könyvvizsgáló társaságától független külső szervezettől. Ha ilyen személyek hajtanak végre a megbízással kapcsolatos könyvvizsgálati eljárásokat, ők tagjai a megbízásért felelős munkacsoportnak és ennek megfelelően vonatkoznak rájuk a 220. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard követelményei.

A101. A könyvvizsgáló szakértőkkel vagy speciális készségekkel vagy tudással rendelkező személyekkel való együttműködésről szerzett ismeretei és tapasztalatai függvényében helyénvalónak tekintheti bizonyos kérdéseknek, mint például a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeinek a közreműködő személyekkel való megvitatását annak megalapozására, hogy azok munkája a könyvvizsgálat szempontjából releváns legyen.

A jelentős kockázatokra válaszul alkalmazott további alapvető vizsgálati eljárások (Hiv.: 15. bekezdés)

A102. A jelentős kockázatokat hordozó számviteli becslések könyvvizsgálata során a könyvvizsgáló további alapvető vizsgálati eljárásai az alábbiak értékelésére irányulnak:

- (a) hogyan értékelte a vezetés a becslési bizonytalanság hatását a számviteli becslésre, és azt a hatást, amelyet ez a bizonytalanság gyakorolhat a számviteli becslésnek a pénzügyi kimutatásokban való megjelenítése megfelelőségére, és
- (b) a kapcsolódó közzétételek megfelelősége.

Becslési bizonytalanság

A becslési bizonytalanság vezetés általi mérlegelése (Hiv.: 15. bekezdés (a) pont)

A103. A vezetés a körülményektől függően számos módszerrel értékelheti a számviteli becslések alternatív feltételezéseit vagy kimeneteleit. A vezetés által használt egyik lehetséges módszer az érzékenységi elemzés elvégzése. Ez esetleg annak meghatározását foglalja magában, hogyan változik a számviteli becslés pénzbeli összege a különböző feltételezésekkel. Még valós értéken értékelt számviteli becslések esetében is lehetséges eltérés, mivel a különböző piaci szereplők különböző feltételezéseket fognak használni. Az érzékenységi elemzés számos kimeneteli forgatókönyvhöz vezethet, amelyeket a vezetés időnként kimenetelek tartományaként, mint például „pesszimista” és „optimista” forgatókönyvekként jellemez.

- A104. Az érzékenységi elemzés megmutathatja azt, hogy a számviteli becslés nem érzékeny bizonyos feltételekben bekövetkezett változásokra. Másik lehetőségként megmutathatja, hogy a számviteli becslés érzékeny egy vagy több feltételre, amelyek azután a könyvvizsgáló figyelmének középpontjába kerülnek.
- A105. Ez nem szándékozik azt sugallni, hogy a becslési bizonytalanság mérlegelésének egy bizonyos módszere (mint például az érzékenységi elemzés) alkalmasabb, mint egy másik módszer, vagy, hogy az alternatív feltételezések vagy kimenetek vezetés általi mérlegelését egy részletes, kiterjedt dokumentációval alátámasztott folyamaton keresztül szükséges elvégezni. Az a fontos, hogy felmérte-e a vezetés, hogyan hathat a becslési bizonytalanság a számviteli becslésre, nem pedig az, milyen konkrét módon történt a felmérés. Ennek megfelelően szükséges lehet, hogy a könyvvizsgáló megvitassa és alátámasztassa a vezetéssel a becslési bizonytalanság számviteli becslésre gyakorolt hatása figyelembevételének módját azokban az esetekben, amikor a vezetés nem mérlegelt alternatív feltételezéseket vagy kimeneteket.

Kisebb gazdálkodó egységekre jellemző szempontok

- A106. A kisebb gazdálkodó egységek egyszerű eszközöket használhatnak a becslési bizonytalanság felmérésére. A rendelkezésre álló dokumentáció könyvvizsgáló általi felülvizsgálatán túl a könyvvizsgáló a vezetéssel készített interjú segítségével más könyvvizsgálati bizonyítékot is szerezhet az alternatív feltételezések vagy kimenetek vezetés általi mérlegeléséről. Lehet továbbá, hogy a vezetés nem rendelkezik tapasztalattal az alternatív kimenetek mérlegeléséhez vagy a számviteli becsléshez társuló becslési bizonytalanság más módon történő megközelítéséhez. Ilyen esetekben a könyvvizsgáló elmagyarázhatja a vezetésnek a folyamatot vagy az ahhoz rendelkezésre álló különböző módszereket és a dokumentálást. Ez mindazonáltal nem változtatna a vezetés pénzügyi kimutatások elkészítésével kapcsolatos felelősségén.

Jelentős feltételezések (Hiv.: 15. bekezdés (b) pont)

- A107. A számviteli becslés elkészítése során használt feltételezés akkor tekinthető jelentősnek, ha a feltételezés ésszerű változtatása lényegesen érintené a számviteli becslés értékelését.
- A108. A vezetés tudásán alapuló jelentős feltételezésekre a vezetés által permanensen alkalmazott stratégiai elemzési és kockázatkezelési folyamatokból szerezhető alátámasztás. Még a formálisan kialakított folyamatok hiányában is, mint ahogy ez kisebb gazdálkodó egységeknél előfordulhat, képes lehet a könyvvizsgáló – az elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyíték szerzésére irányuló más könyvvizsgálati eljárásokkal együtt – a vezetéssel készített interjúk és a vezetéssel folytatott megbeszélések révén értékelni a feltételezéseket.

A109. A könyvvizsgáló által a vezetés feltételezéseinek értékelése során alkalmazott szempontokat az A77-A83. bekezdések tartalmazzák.

A vezetés szándéka és képessége (Hiv.: 15. bekezdés (c) pont)

A110. A könyvvizsgálónak a vezetés feltételezéseivel, és a vezetés szándékával és képességével kapcsolatos szempontjait az A13. és A80. bekezdések tartalmazzák.

Tartomány kialakítása (Hiv.: 16. bekezdés)

A111. A pénzügyi kimutatások készítése során lehet, hogy a vezetés úgy érzi, hogy megfelelően figyelembe vette a becslési bizonytalanságnak a jelentős kockázatot hordozó számviteli becslésekre gyakorolt hatásait. Bizonyos körülmények között azonban a könyvvizsgáló úgy láthatja, hogy a vezetés erőfeszítései nem megfelelők. Erről lehet szó például, ha a könyvvizsgáló megítélése szerint:

- nem lehetett elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szerezni a könyvvizsgáló arra vonatkozó értékelése révén, hogyan vette figyelembe a vezetés a becslési bizonytalanság hatásait;
- tovább szükséges vizsgálni a számviteli becsléshez társuló becslési bizonytalanság mértékét, például amikor a könyvvizsgálónak hasonló körülmények között elkészített hasonló számviteli becslések kimeneteleinek nagymértékű eltéréseiről van tudomása;
- valószínűtlen, hogy más könyvvizsgálati bizonyíték szerezhető, például a könyvvizsgálói jelentés dátumáig bekövetkező események felülvizsgálatával;
- a számviteli becslések készítése során lehetnek jelzések a vezetés elfogultságára.

A112. A könyvvizsgálónak egy tartománynak az ezen célból történő meghatározásával kapcsolatos szempontjait az A87–A95. bekezdések tartalmazzák.

Megjelenítési és értékelési kritériumok

Számviteli becslések megjelenítése a pénzügyi kimutatásokban (Hiv.: 17. bekezdés (a) pont)

A113. Ha a vezetés számviteli becslést jelenített meg a pénzügyi kimutatásokban, a könyvvizsgáló értékelésének középpontjában az áll, hogy megfelelően megbízható-e a számviteli becslés értékelése a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek megjelenítési kritériumainak teljesüléséhez.

A114. A meg nem jelenített számviteli becslések tekintetében a könyvvizsgáló értékelése arra irányul, hogy a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek megjelenítési kritériumai ténylegesen teljesültek-e. Ha a számviteli becslést nem jelenítették meg, és a könyvvizsgáló következtetése szerint ez a kezelés megfelelő, akkor is szükség lehet a körülmények pénzügyi kimutatásokhoz csatolt kiegészítő megjegyzésekben való közzétételére. Ahol értelmezhető, a könyvvizsgáló azt is meghatározhatja, hogy egy olyan számviteli becslés, amelyet magas becslési bizonytalanságot hordozóként azonosítottak, a 701. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standarddal²³ összhangban a könyvvizsgálói jelentésben kommunikálendő kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdés, vagy szükségesnek tarthatja figyelemfelhívó bekezdés belefoglalását a könyvvizsgálói jelentésbe (lásd 706. témaszámú (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard).²⁴ Ha az adott kérdést kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdésként határozzák meg, a 706. témaszámú (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard megtiltja a könyvvizsgáló számára figyelemfelhívó bekezdés belefoglalását a könyvvizsgálói jelentésbe.²⁵

A számviteli becslések értékelési alapja (Hiv.: 17. bekezdés (b) pont)

A115. A valós értékre vonatkozó számviteli becslések tekintetében egyes pénzügyi beszámolási keretelvek azt vélelmezik, hogy a valós érték megbízhatóan értékelhető, mivel ez előfeltétele a valós értéken történő értékelés és a valós értékkel kapcsolatos közzétételek előírásának, vagy megengedésének. Egyes esetekben azonban ezt a vélelmet megdönthetik, például amikor nincs megfelelő értékelési módszer vagy alap. Ilyen esetekben a könyvvizsgáló értékelésének középpontjában az áll, hogy a vezetés megfelelő alappal bír-e a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek szerinti valósérték-alkalmazással kapcsolatos vélelem megdöntéséhez.

A számviteli becslések ésszerűségének értékelése és a hibás állítások meghatározása (Hiv.: 18. bekezdés)

A116. A megszerzett könyvvizsgálati bizonyíték alapján a könyvvizsgáló arra a következtetésre juthat, hogy a bizonyíték a vezetés pontbecslésétől eltérő számviteli becslésre mutat. Ha a könyvvizsgálati bizonyíték pontbecslést támaszt alá, a könyvvizsgáló és a vezetés pontbecslése közötti különbség hibás állításnak minősül. Ha a könyvvizsgáló arra a következtetésre jutott, hogy a könyvvizsgáló által becslült tartomány alkalmazása elegendő és megfelelő könyvvizsgálati

²³ 701. témaszámú „Kulcsfontosságú könyvvizsgálati kérdések kommunikálása a független könyvvizsgálói jelentésben” című nemzetközi könyvvizsgálati standard

²⁴ 706. témaszámú „Figyelemfelhívó bekezdések és Egyéb kérdések bekezdések a független könyvvizsgálói jelentésben” című (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard

²⁵ 706. témaszámú (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard 8. bekezdés (b) pont

bizonyítékot nyújt, a vezetésnek a könyvvizsgáló által becsült tartományon kívül eső pontbecslése nem minősül könyvvizsgálati bizonyíték által alátámasztottnak. Ilyen esetekben a hibás állítás nem kisebb, mint a vezetés pontbecslése és a könyvvizsgáló által becsült tartomány legközelebbi pontja közötti különbség.

A117. Ha a vezetés a körülményekben bekövetkezett változás szubjektív felmérése alapján az előző időszakhoz képest megváltoztatta a számviteli becslést vagy az annak elkészítése során használt módszert, a könyvvizsgáló a könyvvizsgálati bizonyíték alapján arra a következtetésre juthat, hogy a számviteli becslés a vezetés általi önkényes változtatás eredményeképpen hibás állítást tartalmaz, vagy a változtatást a vezetés lehetséges elfogultságára utaló jelnek tekintheti (lásd az A124–A125. bekezdéseket).

A118. A 450. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard²⁶ iránymutatást tartalmaz a hibás állítások megkülönböztetésére vonatkozóan a nem helyesbített hibás állítások pénzügyi kimutatásokra gyakorolt hatása könyvvizsgáló általi értékelése tekintetében. Számviteli becslésekkel kapcsolatos, csalásból vagy hibából eredő hibás állítások az alábbiak eredményeképpen merülhetnek fel:

- olyan hibás állítások, amelyek felől nincs kétség (tényszerű hibás állítások);
- a vezetés számviteli becslésekre vonatkozó, könyvvizsgáló által ésszerűtlennek tekintett megítéléseiből vagy a könyvvizsgáló által nem megfelelőnek tekintett számviteli politikák kiválasztásából vagy alkalmazásából származó eltérések (megítélés szerinti hibás állítások);
- a könyvvizsgálónak a sokaságokban található hibás állításokkal kapcsolatos legjobb becslése, beleértve a könyvvizsgálati mintákban azonosított hibás állítások mintavétel alapjául szolgáló teljes sokaságokra való kivetítését (kivetített hibás állítások).

Számviteli becsléseket magukban foglaló egyes esetekben a fenti körülmények kombinációjának eredményeképpen is adódhat hibás állítás, megnehezítve vagy lehetetlenné téve az elkülönült azonosítást.

A119. A pénzügyi kimutatásokhoz csatolt kiegészítő megjegyzésekben akár a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek előírása, akár önkéntes közzététel alapján szereplő számviteli becslések és kapcsolódó közzétételek ésszerűségének értékelése során alapvetően ugyanazokat a megfontolásokat veszik figyelembe, amelyeket a pénzügyi kimutatásokban megjelenített számviteli becslések könyvvizsgálata során alkalmaznak.

²⁶ 450. témaszámú, „A könyvvizsgálat során azonosított hibás állítások értékelése” című nemzetközi könyvvizsgálati standard

Számviteli becslésekhez kapcsolódó közzétételek

A vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelveknek megfelelő közzétételek (Hiv.: 19. bekezdés)

A120. A pénzügyi kimutatások vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvekkel összhangban történő prezentálása a lényeges kérdések megfelelő közzétételét is magában foglalja. A vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek megengedhetnek vagy előírhatnak számviteli becslésekkel kapcsolatos közzétételeket, egyes gazdálkodó egységek pedig önkéntesen kiegészítő információkat tehetnek közzé a pénzügyi kimutatásokhoz csatolt kiegészítő megjegyzésekben. Ezek a közzétételek például az alábbiakat foglalhatják magukban:

- az alkalmazott feltételezéseket;
- az alkalmazott becslési módszert, beleértve bármely érvényes modellt;
- a becslési módszer kiválasztásának alapját;
- a becslési módszer előző időszakhoz viszonyított bármely változtatásának hatását;
- a becslési bizonytalanság forrásait és hatásait.

Ezek a közzétételek relevánsak a felhasználók számára a pénzügyi kimutatásokban megjelenített és közzétett számviteli becslések megértéséhez, és elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szükséges szerezni arra vonatkozóan, hogy a közzétételek összhangban állnak-e a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek követelményeivel.

A121. Egyes esetekben a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek a bizonytalanságok tekintetében speciális közzétételeket írhatnak elő. Egyes pénzügyi beszámolási keretelvek előírják például:

- Azon alapvető feltételezéseknek, valamint a becslési bizonytalanság egyéb olyan forrásainak a közzétételét, amelyeknél jelentős a kockázata annak, hogy az eszközök és kötelezettségek könyv szerinti értékeinek lényeges módosítását okozzák. Az ilyen követelményeket olyan fogalmakat használva nevesíthetik, mint „a becslési bizonytalanság fő forrásai” vagy „kritikus számviteli becslések”.
- A lehetséges kimenetek tartományának, valamint a tartomány meghatározása során alkalmazott feltételezéseknek a közzétételét.
- A valós értékre vonatkozó számviteli becsléseknek a gazdálkodó egység pénzügyi helyzete és teljesítménye szempontjából való jelentőségére vonatkozó információk közzétételét.

- Olyan kvalitatív közzétételeket, mint a kockázati kitettség és a kockázatok felmerülésének módja, a gazdálkodó egység kockázatok kezelésével kapcsolatos céljai, politikái és eljárásai, a kockázat mérésére használt módszerek és e minőségi koncepciók előző időszakhoz viszonyított bármely változásai.
- Olyan kvantitatív közzétételeket, mint a gazdálkodó egység kockázati kitettsége a gazdálkodó egység kulcsfontosságú vezetőinek belülről biztosított információk alapján, beleértve a hitelkockázatot, a likviditási kockázatot és a piaci kockázatot.

Jelentős kockázatot hordozó számviteli becslések becslési bizonytalanságának közzététele (Hiv.: 20. bekezdés)

A122. A jelentős kockázatot hordozó számviteli becslésekkel kapcsolatban a könyvvizsgáló a közzététel vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvekkel való összhangja ellenére arra a következtetésre juthat, hogy a becslési bizonytalanság közzététele a fennálló körülmények és tények fényében nem megfelelő. A becslési bizonytalanság közzététele megfelelőségének könyvvizsgáló általi értékelése annál nagyobb jelentőségű, minél nagyobb a számviteli becslés lehetséges kimeneteleinek tartománya a lényegességhez viszonyítva (lásd a kapcsolódó magyarázatot az A94. bekezdésben).

A123. Egyes esetekben a könyvvizsgáló helyénvalónak tarthatja, hogy ösztönözze a vezetést a becslési bizonytalanság körülményeinek a pénzügyi kimutatásokhoz csatolt kiegészítő megjegyzésekben történő leírására. A 705. témaszámú (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard²⁷ iránymutatást tartalmaz a könyvvizsgálói véleményre vonatkozóan arra az esetre, amikor a könyvvizsgáló vélekedése szerint a becslési bizonytalanság vezetés általi, pénzügyi kimutatásokban történő közzététele nem megfelelő vagy félrevezető.

A vezetés lehetséges elfogultságára utaló jelzések (Hiv.: 21. bekezdés)

A124. A könyvvizsgálat során olyan, a vezetés által tett megítélések és hozott döntések juthatnak a könyvvizsgáló tudomására, amelyek a vezetés lehetséges elfogultságára utaló jelzéseket eredményeznek. Az ilyen jelzések befolyásolhatják a könyvvizsgálónak a könyvvizsgálói kockázatbecslés és kapcsolódó válaszok további megfelelőségére vonatkozó következtetését, és szükséges lehet, hogy a könyvvizsgáló mérlegelje a könyvvizsgálat hátralévő részére vonatkozó következményeket. Érinthetik továbbá a könyvvizsgáló azzal kapcsolatos értékelését, hogy mentes-e a pénzügyi kimutatások egésze a lényeges hibás állításoktól a 700. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati

²⁷ 705. témaszámú, „*A független könyvvizsgálói jelentésben szereplő vélemény minősítése*” című (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard

standard értelmében.²⁸

A125. A vezetés számviteli becslésekkel kapcsolatos lehetséges elfogultságára utaló jelzések például:

- a számviteli becslés vagy annak készítése módszerének változtatása abban az esetben, ha a vezetés szubjektíven mérte fel a körülményváltozás bekövetkezését;
- a gazdálkodó egység saját feltételezéseinek alkalmazása a valós értékre vonatkozó számviteli becslésekre, amennyiben azok nem állnak összhangban a megfigyelhető piaci feltételezésekkel;
- a vezetés céljai szempontjából kedvező pontbecslést eredményező jelentős feltételezések választása vagy kialakítása;
- olyan pontbecslés választása, amely optimista vagy pesszimista mintát jelezhet.

Írásbeli nyilatkozatok (Hiv.: 22. bekezdés)

A126. Az 580. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard²⁹ tárgyalja az írásbeli nyilatkozatok használatát. A becslési bizonytalanság jellegétől, lényegességétől és mértékétől függően a pénzügyi kimutatásokban megjelenített vagy közzétett számviteli becslésekkel kapcsolatos írásbeli nyilatkozatok az alábbiak lehetnek:

- nyilatkozat az értékelési folyamatok megfelelőségéről, beleértve a vezetés által a számviteli becslések meghatározása során a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvekkel összefüggésben használt feltételezéseket és modelleket és a folyamatok alkalmazásának következetességét is;
- ahol ez a számviteli becslések és közzétételek szempontjából releváns, nyilatkozat arra vonatkozóan, hogy a feltételezések megfelelően tükrözik a vezetés szándékát és képességét arra, hogy bizonyos lépéseket tegyen meg a gazdálkodó egység nevében;
- nyilatkozat arra vonatkozóan, hogy a számviteli becslésekkel kapcsolatos közzétételek a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek szerint teljesek és megfelelők;

²⁸ 700. témaszámú, „A pénzügyi kimutatásokra vonatkozó vélemény kialakítása és jelentéskészítés” című (felülvizsgált) nemzetközi könyvvizsgálati standard

²⁹ 580. témaszámú, „Írásbeli nyilatkozatok” című nemzetközi könyvvizsgálati standard

- nyilatkozat arra vonatkozóan, hogy fordulónap utáni esemény nem követeli meg a pénzügyi kimutatásokban foglalt számviteli becslések és közzétételek módosítását.

A127. A pénzügyi kimutatásokban meg nem jelenített vagy közzé nem tett számviteli becslések esetében az írásbeli nyilatkozatok az alábbiakat is magukban foglalhatják:

- a vezetés által annak meghatározására alkalmazott alap megfelelőségére vonatkozó nyilatkozat, hogy a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek megjelenítési vagy közzétételi kritériumai nem teljesülnek (lásd A114. bekezdés);
- a vezetés által a gazdálkodó egységre vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek szerinti valósérték-alkalmazásra vonatkozó vélekedés megdöntésére alkalmazott alap megfelelőségére vonatkozó nyilatkozat a nem valós értéken értékelt vagy közzétett számviteli becslések esetében (lásd A115. bekezdés).

Dokumentálás (Hiv.: 23. bekezdés)

A128. A könyvvizsgálat során azonosított, a vezetés lehetséges elfogultságára utaló jelzések dokumentálása segíti a könyvvizsgálót a könyvvizsgáló kockázatbecslése és a kapcsolódó válaszok további megfelelőségének meghatározásában és annak értékelésében, hogy mentes-e a pénzügyi kimutatások egésze a lényeges hibás állításoktól. Lásd a vezetés lehetséges elfogultságára utaló jelzések A125. bekezdésben taglalt példáit.

Függelék

(Hiv.: A1. bekezdés)

Valós értéken történő értékelések és közzétételek különböző pénzügyi beszámolási keretelvek szerint

A jelen függelék célja a különböző pénzügyi beszámolási keretelvek szerinti valós értéken történő értékelések és közzétételek hátterének és kontextusának általános megvitatása.

1. A különböző pénzügyi beszámolási keretelvek számos különböző valós értéken történő értékelést és közzétételt írnak elő és engednek meg a pénzügyi kimutatásokban. Az általuk az eszközök és kötelezettségek értékelésének alapjához vagy a vonatkozó közzétételekhez kapcsolódóan nyújtott iránymutatás szintje is eltérő. Egyes pénzügyi beszámolási keretelvek kötelező, mások általános iránymutatást adnak, megint mások pedig egyáltalán nem nyújtanak iránymutatást. Ezenfelül léteznek ágazatspecifikus értékelési és közzétételi gyakorlatok a valós értékekre vonatkozóan.
2. A valós érték fogalma eltérő lehet az egyes pénzügyi beszámolási keretelvek mentén, vagy adott keretelveken belül a különböző eszközökre, kötelezettségekre vagy közzétételekre. Például az IAS 39 nemzetközi számviteli standard¹ a következőképpen határozza meg a valós érték fogalmát: „az az összeg, amelyért jól tájékozott, üzleti szándékkal rendelkező felek között szokásos piaci feltételek szerint lebonyolított ügylet keretében egy eszközt el lehet cserélni vagy egy kötelezettséget rendezni lehet”. A valós érték fogalma rendszerint aktuális ügyletet, nem pedig múltbeli vagy jövőbeli időpontban történő teljesítést feltételez. Ennek megfelelően a valós érték meghatározásának folyamata annak a becslött árnak a keresését jelentené, amelyen az adott ügylet végbemenne. Ezen túlmenően a különböző pénzügyi beszámolási keretelvek olyan vagy hasonló fogalmakat használhatnak, mint a „gazdálkodó egységre jellemző érték”, „használati érték”, amelyek azonban még fedhetik a jelen nemzetközi könyvvizsgálati standard szerinti valósérték-fogalmat.
3. A pénzügyi beszámolási keretelvek eltérő módokon kezelhetik a valós értéken történő értékelésekben idővel bekövetkezett változásokat. Egyes pénzügyi beszámolási keretelvek például az adott eszközök vagy kötelezettségek valós értéken történő értékelésében bekövetkezett változások közvetlenül saját

¹ IAS 39 *Pénzügyi instrumentumok: Megjelenítés és értékelés*

tökében történő elszámolását írhatják elő, míg más keretelvek szerint az ilyen változásokat esetleg az eredményben szerepeltetik. Egyes pénzügyi beszámolási keretelvek esetében a valós értéken történő elszámolás alkalmazásának meghatározását és módját befolyásolja a vezetés adott eszközzel vagy kötelezettséggel kapcsolatos bizonyos lépések megtételére való szándéka.

4. A különböző pénzügyi beszámolási keretelvek megkövetelhetnek bizonyos valós értéken történő értékeléseket és közzétételeket a pénzügyi kimutatásokban és eltérő mértékben írhatják elő vagy engedhetik meg azokat. A pénzügyi beszámolási keretelvek:
- előírhatják a pénzügyi kimutatásokban foglalt bizonyos információk vagy a pénzügyi kimutatásokhoz csatolt kiegészítő megjegyzésekben közzétett vagy kiegészítő információként bemutatott információk értékelését, bemutatását és közzétételét;
 - bizonyos valós értéken történő értékeléseket a gazdálkodó egység választása alapján vagy csak meghatározott kritériumok teljesülése esetén engedhetnek meg;
 - előírhatnak speciális módszert a valós érték meghatározására, például független becslés igénybevételét vagy diszkontált cash flow-kat alkalmazó specifikus módszereket;
 - megengedhetik a különböző alternatív módszerek közötti választást a valós érték meghatározására (a választási kritériumok szerepelhetnek a pénzügyi beszámolási keretelvekben, de az is előfordulhat, hogy nem); vagy
 - lehet, hogy nem nyújtanak valós értéken történő értékelésekre vagy valós értékkel kapcsolatos közzétételre vonatkozó iránymutatást a szokás vagy gyakorlat, például ágazati gyakorlat révén nyilvánvaló alkalmazáson túl.
5. Egyes pénzügyi beszámolási keretelvek azt vélelmezik, hogy az eszközök és kötelezettségek valós értéke megbízhatóan értékelhető, mivel ez előfeltétele a valós értéken történő értékelés és a valós értékkel kapcsolatos közzétételek előírásának vagy megengedésének. Ez a vélelem megdőlhét néhány esetben, amikor valamely eszköznek vagy kötelezettségnek nincs aktív piacon jegyzett ára, és arra a valós érték ésszerű becslésének más módszerei egyértelműen nem megfelelők vagy nem működőképesek. Egyes pénzügyi beszámolási keretelvek meghatározhatnak olyan valósérték-hierarchiát, amely a valós érték meghatározása szempontjából megkülönböztet jegyzett áron és aktív piacokon alapuló egyértelműen „megfigyelhető inputokat” és olyan „nem megfigyelhető inputokat”, amelyek a gazdálkodó egységnek az olyan

feltételezésekkel kapcsolatos saját megítélésén alapulnak, amelyeket a piaci szereplők használnának.

6. Egyes pénzügyi beszámolási keretelvek az értékelési információk bizonyos helyesbítését vagy módosítását, vagy adott eszközre vagy kötelezettségre vonatkozó egyéb sajátos szempontokat írnak elő. Például a befektetési célú ingatlanok elszámolása megkövetelheti a felbecsült piaci érték helyesbítését, úgymint az értékesítés becsült zárókölségeivel való helyesbítést, az ingatlan állapotával és elhelyezkedésével kapcsolatos és egyéb helyesbítéseket. Hasonlóképpen, amennyiben az adott eszköz piaca nem aktív piac, a közzétett árjegyzéseket helyesbíteni vagy módosítani kellhet ahhoz, hogy a valós érték megfelelőbb mérőeszközét megkapják. Például a jegyzett piaci árak lehet, hogy nem jelzésértékűek a valós érték tekintetében, ha a piacon nem folyik intenzív tevékenység, nem bevezetett piacról van szó vagy a forgalomban lévő egységek összesített számához képest kis volumenű egységekkel kereskednek. Ennek megfelelően lehet, hogy az ilyen piaci árakat módosítani vagy helyesbíteni kell. A helyesbítések vagy módosítások elvégzéséhez piaci információk alternatív forrásaira lehet szükség. Továbbá egyes esetekben (például, amikor bizonyos típusú adósságinstrumentumoknál biztosítékot jelölnek meg) a megjelölt biztosíték figyelembevételére lehet szükség az eszköz vagy kötelezettség valós értékének vagy lehetséges értékvesztésének meghatározásához.
7. A legtöbb pénzügyi beszámolási keretelv esetében a valós érték meghatározása azon a feltételezésen alapul, hogy a gazdálkodó egység folytatni fogja tevékenységét anélkül, hogy szándék vagy szükség lenne a felszámolására, üzleti tevékenységének jelentős csökkentésére, vagy ügyletek hátrányos feltételekkel történő megkötésére. Ennek megfelelően a valós érték ebben az esetben nem az az összeg lenne, amelyet a gazdálkodó egység kényszerű tranzakcióban, nem önkéntes alapon történő felszámolás vagy kényszerű értékesítés során fizetne vagy kapna. Másrésztől általános vagy bizonyos ágazatokra jellemző gazdasági körülmények likviditáshiányt okozhatnak a piacon és a valós értékek – adott esetben jelentős mértékben – nyomott árakra való alapozását tehetik szükségessé. Szükséges lehet mindazonáltal, hogy a gazdálkodó egység figyelembe vegye aktuális gazdasági vagy működési helyzetét eszközei és kötelezettségei valós értékének meghatározása során, ha ezt a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek előírják vagy megengedik és ezen keretelvek meghatározhatják ennek módját, de lehet, hogy nem határozzák meg. A vezetés konkrét üzleti cél teljesülése miatt gyorsított eszköz-eladásra vonatkozó terve például releváns lehet az adott eszköz valós értékének meghatározása szempontjából.

A valós értéken történő értékelések dominanciája

8. A valós értéken történő értékelések és közzétételek növekvő mértékben túlsúlyba kerülnek a pénzügyi beszámolási keretelvekben. Valós értékek számos módon előfordulhatnak a pénzügyi kimutatásokban és befolyásolhatják azok meghatározását, beleértve az alábbiak valós értéken történő értékelését:
- Rutinszerűen vagy időnként a piachoz mért speciális eszközök vagy kötelezettségek, úgymint a piacképes értékpapírok vagy a pénzügyi instrumentum keretében fennálló kötelem rendezésére szolgáló kötelezettségek.
 - Speciális sajáttőke-komponensek, például sajáttőke-jellemzőkkel rendelkező bizonyos pénzügyi instrumentumok, úgymint a kötvénytulajdonos által a kibocsátó törzsrészvényére átváltható kötvények megjelenítése, értékelése és bemutatása.
 - Üzleti kombináció során megszerzett speciális eszközök vagy kötelezettségek. A gazdálkodó egység üzleti kombináció során történő felvásárlásán keletkező goodwill kezdeti meghatározása például rendszerint a megszerzett azonosítható eszközök és kötelezettségek, valamint az adott ellenérték valós értékén alapul.
 - Egyszeri alkalommal valós értékre helyesbített speciális eszközök vagy kötelezettségek. Egyes pénzügyi beszámolási keretelvek valós értéken történő értékelés alkalmazását írhatják elő valamely eszköz vagy eszközcsoport helyesbítésének számszerűsítésére az eszköz értékvesztésének meghatározása keretében, például az üzleti kombináció során szerzett goodwill meghatározott működési vagy beszámolókészítő egység valós értékén alapuló értékvesztési tesztet, amely értéket azután felosztanak a működési vagy beszámolókészítő egység eszköz- és kötelezettségcsoportjai között a benne foglalt goodwill meghatározására a kimutatott goodwill-lel való összehasonlítás céljából.
 - Eszközök és kötelezettségek összevonása. Bizonyos körülmények között az eszköz- vagy kötelezettségosztályok vagy -csoportok értékelése az adott osztály vagy csoport egyes eszközei vagy kötelezettségei valós értékének összevonását igényli. Adott gazdálkodó egységre vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvek értelmében például valamely diverzifikált hitelportfólió értékelése esetleg a portfóliót alkotó hitelek kategóriáinak valós értékén alapul.
 - A pénzügyi kimutatásokhoz csatolt kiegészítő megjegyzésekben közzétett vagy kiegészítő információként bemutatott, azonban a pénzügyi kimutatásokban nem megjelenített információk.

